

ТРОСТЯНЕЦЬКА РАЙОННА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ВІДДІЛ ОСВІТИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ

РАЙОННИЙ МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ

БІБЛІОТЕКА ПЕДАГОГА

ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЗБІРНИК

Випуск 23

м. Тростянець
2013

Шановний читачу!

Науково-методичний збірник містить статті, які розглядають теоретико-методологічні та практичні аспекти організації у загальноосвітньому навчальному закладі військово-патріотичного виховання підростаючого покоління.

Матеріали збірника зорієнтовані на учителів предмету «Захист Вітчизни» на використання ефективних форм роботи з учнями щодо вироблення їх патріотичного мислення, становлення юнаків як майбутніх захисників Вітчизни, здатних до безкорисливого, беззавітного служіння Батьківщині, формування їх готовності до служби у Збройних силах України та військової діяльності.

Упорядники:

- Кузуб П.В., виконуючий обов'язки начальника відділу освіти, молоді та спорту Тростянецької районної державної адміністрації;
- Волочаєва Л.А., завідувач районного методичного кабінету відділу освіти, молоді та спорту Тростянецької районної державної адміністрації.

Комп'ютерна верстка та дизайн:

- Сумцов Д.О., методист з інформаційно-видавничої діяльності інформаційно-методичного центру районного методичного кабінету відділу освіти, молоді та спорту Тростянецької районної державної адміністрації.

Надруковано в інформаційно-методичному центрі районного методичного кабінету відділу освіти, молоді та спорту Тростянецької районної державної адміністрації.

Тираж: 30 примірників.

Військово-патріотичне виховання передбачає вироблення високого ідеалу служіння народові, готовності до трудового та героїчного подвигу в ім'я процвітання Української держави.

Військово-патріотичне виховання покликане формувати громадянина-патріота, виробляти у нього глибоке розуміння громадянського обов'язку, готовність у будь-який час стати на захист Батьківщини, оволодівати військовими і військово-технічними знаннями, спонукати до фізичного самовдосконалення, а також вивчати бойові традиції та героїчні сторінки історії українського народу, його Збройних Сил.

З М І С Т

❖ Теоретичні основи патріотичного виховання підлітків та юнаків.....	4
▪ Патріотичне виховання підлітків та юнаків: мета, завдання, принципи.....	5
▪ Вікові особливості підлітків та юнаків та їх застосування педагогом.....	8
▪ Краєзнавча робота та дисципліна як форма патріотичного виховання.....	9
❖ Військово-патріотичне виховання молоді.....	14
❖ Військово-патріотичне виховання в навчальному закладі.....	17
❖ Військово-патріотичне виховання в козацькій традиції.....	23
❖ Положення про Всеукраїнську дитячо-юнацьку військово-патріотичну гру «Сокіл» («Джура»)	30
❖ Положення про Всеукраїнську військово-патріотичну спортивну гру «Зірниця»	35
❖ Україна у Великій Вітчизняній війні. З історії України	41
❖ Велика Вітчизняна війна. Поетична сторінка	46
❖ «День Збройних Сил України». Сценарій виховного заходу	49

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ ТА ЮНАКІВ

З початку реформ в системі освіти в 90-х роках ХХ століття (як і реформування всієї країни) була орієнтація на деідеологізацію школи. Робилося це у вигляді гуманізації і демократизації освіти. Внаслідок цього різко знизилася увага до процесів виховання. Почало виявлятися гіперболізування ідеї особистісно-орієнтаційного підходу в навчанні, задоволення запитів і інтересів особи на противагу вихованню в ній колективістських якостей, у тому числі і патріотичних відчуттів. Характерною межею духовного життя сучасної України є відсутність ідейної єдності у більшості населення країни. Розмаїття ідей зовні є виразом демократії, а по суті – віддзеркаленням глибокої внутрішньої кризи, що перешкоджає українському суспільству вибратися із стану духовної кризи, що заглиблюється.

Безумовно, патріотичне виховання підростаючого покоління – основа стабільного розвитку країни в майбутньому. Цей процес тривалий за часом, складний за змістом і достатньо розбалансований з погляду методичного здійснення. Уроки естетичного циклу завжди були і є важливими в цілісному педагогічному процесі. Формування патріотичних відчуттів багато в чому залежить від розвитку емоційної сфери підлітків. Патріотичне виховання підростаючого покоління завжди було одним з найважливіших завдань сучасної школи, адже дитинство і юність — сама благодатна пора для виховання відчуття любові до Батьківщини. Під патріотичним вихованням розуміється поступове і неухильне формування у учнів любові до своєї Батьківщини. Патріотизм — одна з найважливіших рис всебічно розвиненої особи. У школярів повинне вироблятися відчуття гордості за свою Батьківщину і свій народ, пошану до його великих звершень і гідних сторінок минулого. Багато що потрібне від школи: її роль в цьому плані неможливо переоцінити.

На жаль, в даний час шкільному патріотичному вихованню приділяється недостатньо уваги. Цьому за останні роки сприяли немало чинників: посилене насадження ЗМІ думки про помилковий шлях розвитку України, відсутність загальної державної, базової ідеології. Крім того, виховання патріотизму ускладнене відсутністю методичної літератури, в яких педагоги могли б знайти рекомендації і поради з цієї проблеми.

Сенс їх полягає в поясненні реальних понять добра і зла, зверненні свідомості школярів до високих ідеалів вітчизняної історії і створенні у них тим самим самостійних уявлень про гідне загальносвітове значення і цінність України. Якщо вчитель в повсякденній роботі почне регулярно звертатися до матеріалів збірки, то їх використання дозволить виростити покоління людей переконаних, благородних, готових до подвигу, тих, яких прийнято називати коротким і ємким словом «патріот». У міру дорослішання у школярів, як відзначають учені-дослідники, починає формуватися так зване «джерельце героїзму», що вимагає реалізації, але, як ні образливо це констатувати, він найчастіше залишається не потрібним. Але сили

підростаючого організму, що прокидаються, можуть знайти своє застосування зі вступом до антигромадських організацій, потік яких рік від року зростає.

▪ ***Патріотичне виховання підлітків та юнаків: мета, завдання, принципи***

Сучасне розуміння патріотизму характеризується різноманітністю і неоднозначністю. Багато в чому воно пояснюється складною природою даного явища, багатим його змістом і розмаїттям форм прояву. Крім того, проблема патріотизму розглядається різними дослідниками в різних історичних, соціально-економічних і політичних умовах, залежно від особистої позиції, відношення до своєї Вітчизни, від використання різних сфер знань та інше. Майже повністю розкритий зміст даного поняття в монографії І.Е. Кравцова: «Патріотизм – це любов до своєї Вітчизни; до рідних місць («землі батьків»), до рідної мови, до культури і традицій, до продуктів праці свого народу, до прогресивного суспільного і державного устрою. Патріотизм – це відданість своїй Батьківщині, готовність захищати її незалежності».

І.Ф. Харламов розглядає патріотизм як взаємопов'язану сукупність етичних відчуттів і рис поведінки, що включає любов до Батьківщини, активну працю на благо Батьківщини, проходження і збільшення трудових традицій народу, дбайливе ставлення до історичних пам'яток і звичаїв рідної країни, любов до рідних місць, прагнення до зміцнення честі і гідності Батьківщини, готовність і вміння захищати її, військову хоробрість, мужність і самовідданість, братерство і дружбу народів, нетерпимість до расової і національної неприязні, пошану звичаїв і культури інших країн і народів, прагнення до співпраці з ними. Т.З. Мапкорська, відносячи патріотизм до етичних якостей, включає в нього любов до Вітчизни, готовність до її захисту, нерозривний зв'язок з інтернаціоналізмом, нетерпимість до будь-яких проявів націоналізму, любов до народної культури, знання національних традицій, національну гідність, гордість і честь, що знаходить своє втілення в громадянськості. Виховання є механізмом взаємодії між поколіннями, що забезпечує входження підростаючих поколінь в життя суспільства, становлення їх активними суб'єктами конкретного історичного процесу. У різних історичних епохах, залежно від соціально-економічних умов життя суспільства і пануючої в нім ідеології у виховання вкладали різні аспекти.

Великий вплив на патріотичне виховання мала козацька педагогіка. Українці єдина у світі козацька нація. Козацтво є дисциплінованою організацією самого українського народу, споконвічною формою його самоорганізації і самозахисту в лихоліття на засадах стародавнього Звичаю – Волі як відкрystalізованого етнічного розуму. У козацькі часи нашому народові були приманними високий рівень шляхетності, моральності, духовності, доблесті і звитяги, знання і бездоганне дотримання національних традицій і звичаїв. У козацькій державі не було такого

ганебного явища як бездомні діти. Виховувати в людині патріота своєї Батьківщини, любов до рідного краю, любов до своєї України варто починати з раннього дитинства.

Я.А. Коменський відзначав, що одним з головних напрямів виховання повинне бути виховання у дитини прагнення надавати користь своїми діями можливо більшому числу людей. У «Великій дидактиці» він писав: «Лише б тоді настав щасливий стан в справах приватних і суспільних, якби всі прониклися бажанням діяти на користь загального благополуччя».

У вітчизняній школі завжди приділялася велика увага вихованню у підростаючих поколінь етичних якостей особи, колективізму, громадськості, любові до своєї Батьківщини, шанобливого ставлення до історії своєї країни, до геральдики, до свого народу. При цьому велику роль у вихованні патріотичних відчуттів грали засоби масової інформації: радіо, високохудожні вітчизняні кінофільми, театр, художня література. Педагогічні дослідження з проблеми патріотичного виховання радянського періоду чисельні і різноманітні. У них розкриваються як теоретико-методологічні аспекти (суть поняття «патріотизм», його характеристики, шляхи і засоби формування та ін.), так і прикладні (різні напрями патріотичного виховання: військово-патріотичне, виховання на трудових і бойових традиціях радянського народу, взаємозв'язок патріотичного, естетичного, групового виховання що вивчаються у різному віці та ін.). А.С. Макаренко відзначав, що патріотизм виявляється не тільки в героїчних вчинках. Він вважав, що патріотизм проявляється у виконаній роботі людини, адже патріот завжди буде прагнути працювати для розвитку рідної країни. Особливе значення в дослідженні питань патріотичного виховання цього періоду мають роботи В.О. Сухомлинського, який вважав, що школа повинна виховувати у молоді прагнення до беззавітного служіння Батьківщині, до активної трудової і суспільної діяльності. Визначаючи радянський патріотизм як «благородну любов радянського народу до своєї Вітчизни». В.О. Сухомлинський підкреслював, що одним з головних виховних завдань школи є підготовка учнів до простої повсякденної праці, праці для суспільства як до патріотичної діяльності, причому сама діяльність дітей, що організовувалась педагогом з даною метою, являє рушійну силу формування особи громадянина, що росте. У своїх роботах В.О. Сухомлинський також указував і на складність у вихованні патріотизму, пояснюючи їх тим, що в повсякденному житті ми не зустрічаємося з мірою, за допомогою якої можна було б виявити цю «тяжко зрозумілу цінність» - патріотизм. Любов до Вітчизни стає силою духу тільки тоді, коли у людини відображені в свідомості образи, пов'язані з рідним краєм, мовою, коли з'являється відчуття гордості від того, що все це – твоя Батьківщина.

Ідеологічною основою патріотичного виховання в сучасній школі є духовно-етичні цінності нації. Суть патріотичного виховання в сучасних умовах може трактуватися як розвиток відчуття особи, патріотичної свідомості, заснованої на гуманістичних духовних цінностях свого народу.

Так, ще недавно замість виховання колективізму почала впроваджуватися ідея виховання індивідуалізму, егоцентризму, замість виховання патріотизму почало пропагуватися виховання лжепатріотизму, неповажного відношення до вітчизняної історії, до свого народу. Це приводить до того, що поняття «патріотизм» і «патріот» набувають негативного відтінку. Л.Д. Кучма (другий Президент України) в одному з інтерв'ю з жалем відзначав, що слово «патріотизм» часом використовується в

іронічному або навіть лайливому сенсі. Проте для більшості українців воно зберегло своє первинне, повністю позитивне значення. Це відчуття гордості за свою Вітчизну, її історію. Це прагнення зробити свою країну кращою, багатшою, міцнішою, щасливішою... втративши патріотизм, пов'язані з національну гордість і гідність, ми втратимо себе як народ, здатний на великі звершення».

Проте процеси часткової втрати патріотизму відбуваються і в українському суспільстві, особливо серед молоді, за таких причин, як:

- різке прагнення економічного статусу молоді, значна частина якої знаходяться на межі бідності і убогості через падіння життєвого рівня, скорочення витрат на їжу, відпочинок, побутові потреби і так далі;
- погіршення здоров'я (як фізичного, так і психічного) демографічної ситуації в суспільстві, що привело до деградації генофонду, зниження етичного, інтелектуального потенціалу і до падіння ролі молоді як соціального ресурсу в цілому;
- посилення духовної кризи молоді, девальвація її найважливіших соціально-економічних цінностей, переважання негативних, асоціальних мотивів в поведінці, пристосування до життєвих умов, що змінилися, перш за все в матеріальному плані, і нерідко протиправним шляхом.

Але, як пише А.В. Усова (професор Московського університету), «якщо ми хочемо зберегти свою рідну країну, якщо ми хочемо відродити колишню велич своєї Батьківщини, нам необхідно докорінно переглянути своє ставлення до виховання шкільної і студентської молоді». Тим більше що у вітчизняній педагогіці є багато досліджень з питань виховання підростаючого покоління, у тому числі і виховання патріотизму - найвищого відчуття в людині, що ніби зв'язує людей в чесне, дружнє суспільство, відчуття, яке, за твердженням К.Д. Ушинського, «останнім гине навіть в лиходієві». Виділяючи патріотичне виховання в умовно самостійний напрям виховної роботи, необхідно відзначити його органічний взаємозв'язок з іншими напрямками (цивільним, етичним, трудовим, естетичним і іншими видами виховання), що є більш складнішим поєднанням, ніж співвідношення частини і цілого. Це пов'язано ще і з тим, що:

- по-перше, патріотизм, особливо якщо мати на увазі його генезис, виникає і розвивається як відчуття, все більш соціалізуючись і підносячись за допомогою духовно-етичного збагачення;
- по-друге, розуміння вищого розвитку відчуття патріотизму пов'язане з його дієвістю, що в конкретному плані виявляється в активній соціальній діяльності, діях і вчинках, здійснюваних суб'єктом на благо Вітчизни;
- по-третє, патріотизм, будучи глибоко соціальним за своєю природою явищем, є не тільки життя суспільства, але джерело його існування і розвитку, виступає як атрибут життєздатності, а іноді і виживання соціуму;
- по-четверте, дійсний патріотизм – в його духовності.

Патріотизм як піднесене відчуття, незамінна цінність і джерело, найважливіший мотив соціальної значущої діяльності, найповніше виявляється в особі, соціальній групі, що досягла вищого рівня духовно-етичного і культурного розвитку. Дійсний, духовний в своїй основі патріотизм припускає безкорисливе, беззавітне служіння Вітчизні.

У зв'язку з цією думкою стиль вчителя при організації виховно-освітнього процесу слід враховувати зауваження Е.А. Онуфрієва про те, що систематичне глибоке збагачення всіх сторін виховної роботи патріотичним змістом є необхідна умова виховання патріота.

Здійснення патріотичного виховання ґрунтується на сукупності принципів, які відображають загальні закономірності і принципи виховного процесу і специфіку патріотичного виховання молодших школярів в загальноосвітній школі. До їх числа відносяться:

- обумовленість патріотичного виховання розвитком суспільства і подіями, що відбуваються в ньому;
- обумовленість змісту, форм і методів, засобів і прийомів патріотичного виховання віковими і індивідуальними особливостями учнів;
- діалектична єдність і органічний зв'язок між учбовим матеріалом і змістом позакласних і позашкільних заходів;
- інтеграція патріотичного виховання з іншими напрямками виховної роботи;
- спираючись на нові концепції організації і здійснення учбово-виховного процесу і на нове розуміння основних педагогічних понять;
- спираючись на позитивне в особі вихованця і створення сприятливої психологічної атмосфери в процесі педагогічної взаємодії;
- координація взаємодії школи, сім'ї і громадськості в системі патріотичного виховання.

Завдання і зміст патріотичного виховання витікають із структури поняття «патріотизм», а воно має далеко не однакове тлумачення в педагогічній літературі. Деякі вчені вважають необхідним розглядати патріотизм як сукупність відчуттів, принципів і якостей особистості.

■ Вікові особливості підлітків та юнаків та їх застосування педагогом

Виховання патріотизму в школі має величезне значення, оскільки мова йде про долі сьогоденного і майбутнього поколінь, оскільки наші молоді сучасники повинні не тільки володіти належним об'ємом знань, але вони повинні стати зрілими духовно і інтелектуально.

Матеріалізм продовжує все більше панувати над суспільством і людиною, витісняючи найважливіші проблеми виховання, що приводить до життєвих суперечок. Звідси – гостра необхідність у вихованні патріотизму підлітків та юнаків в середній школі, яке на основі позакласної роботи, виховуватиме в молодому поколінні якості що у всі часи відрізняли український характер: доброта, відвертість, гідність, співчуття, благородство.

У психології інколи забувають про психологічні особливості юнаків, констатують тільки фонд наявних психологічних проявів. Звідси виникає безліч непорозумінь, помилок при використанні вчителем психологічних даних про учнів. От чому вчителів потрібно творчо застосовувати знання про психологічні особливості підлітків та юнаків, враховувати їх при побудові педагогічного процесу.

Вікові психологічні особливості не догма, а тільки орієнтир для більш чіткої та суворой думки педагога про своїх учнів. Вікові психологічні особливості підлітків

та юнаків залежать від попереднього психічного розвитку підлітків, від їх готовності до сприйняття виховних дій дорослих.

Приведемо тут найбільш типові показники вікових психологічних особливостей підлітків та юнаків, що зустрічаються:

- моторна активність;
- сенсорно-перцептивна активність (здатність і потреба в сенсорних нових враженнях, їх відтворенні, збереженні);
- інтелектуально-вольова активність (інтелектуальна ініціативність, допитливість, інтерес до виявлення зв'язків, причинно-наслідкових відносин, об'єктивування і відтворення «важких» ситуацій, виділення себе і поля дії і так далі);
- мотивація і емоційно-виразна активність (соціальний діапазон життєвих мотивів, здатність їх до емоційно-виразного виявлення, «позначення», символізування, комбінаторики, заміщення);
- здібність (її міра) до включення всіх цих форм психічної активності в реальну соціальну діяльність, поведінку, спілкування в ім'я їх ефективної побудови, регулювання і соціальної оцінки.

Перші чотири показники зароджуються і природно виявляються в «самодіяльності» дітей цього віку. Останній показник є найбільш складним, інтегральним. Він визначає в психологічному сенсі позицію підлітка та юнака вже як дорослого, діяльність якого характеризується всіма основними рисами суспільно-корисної діяльності. Виховання цієї здатності через негативну оцінку, осудження веде до порушення спадковості з попереднім психічним розвитком. Навпаки, виховання здібності до цільової регуляції діяльності через заохочення, позитивну оцінку успіхів підлітків та юнаків зберігає багатство попередніх досягнень психічного розвитку молодших школярів. Дії відповідно до необхідного результату формують у підлітків та юнаків такі якості, стійкість поведінки, здібність до мобілізації, до дії з урахуванням чинника часу, до регуляції своїх станів відповідно до результату, що досягається. Школа покликана піклуватися про формування психології дитини, у вихованні її у дусі терпимості і братської любові до людей, школа зобов'язана навчити молодих людей умінню розрізняти добро і зло. Патріотичне виховання повинне гармонійно поєднуватися із залученням учнів до кращих досягнень світової цивілізації. Дана система повинна сприяти виробленню патріотичного мислення, прихильності до своєї національної спадщини і усвідомленню його ролі і місця в світовому духовному розвитку, також пошані і відвертості до всіх інших систем і традицій. Тільки глибока і усвідомлена любов до своєї спадщини спонукає людину з повагою відноситися до почуттів інших, бути не байдужим до трагедій Вітчизни і народу.

▪ ***Краєзнавча робота та дисципліна як форма патріотичного виховання***

Знайомство з рідним селом, містом, екскурсії по селу, місту, де живеш, вивчення історії виникнення села, міста, його перших років існування; пошукова робота шляхом зустрічей зі старими людьми своєї місцевості,

їхні розповіді про минуле місцевості, де ти живеш: по можливості – збирання старовинних речей побуту, вишивок, костюмів різних регіонів України, писанок тощо. Вивчення історії району, області, при знайомстві зі сторінками їхнього розвитку, слід звернути особливу увагу на висвітлення так званих «білих плям історії» (доля України в складі Московської імперії, боротьба за національну незалежність українців в XVII ст., колективізація, голодомори, фізичний і духовний терори Московської імперії проти українського народу, участь земляків у Другій світовій війні, національно-визвольні змагання в післявоєнний період). Видатні земляки рідного краю (політичні та військові діячі, письменники, інженери, педагоги, підприємці та інші), їх місце та роль у розвитку рідного краю, Батьківщини, світової науки, культури, мистецтв, економіки. Багато що пов'язує людину з місцем, де вона народилася і виросла. Рідний край, його люди, природа, пройшовши через свідомість, стають частиною людської долі. Де б ми не жили, на якій би мові не говорили, Україна — наша загальна, велика, єдина Батьківщина. Проте у кожного з нас є ще і свій, милий серцю куточок землі, де він побачив світло сонця, зробив перші кроки, отримав путівку в життя. Це місце — місто або хутір — незрівняний ні з чим іншим. Це наш поріг життя, Мала Батьківщина.

Багато методистів вважають, що головним методологічним принципом патріотичного виховання має бути пізнання і усвідомлення учнями своєї Малої Батьківщини. Патріотичне виховання учнів починається з пізнання Малої Батьківщини, з пізнання запахів прямих степових трав, таємничого дихання морських глибин, співу жайворонка в піднебессі. І як не пригадати тут слова Віталія Закруткіна (педагога-новатора професора з Челябінського педагогічного університету):

«Любов до Батьківщини. Нездійсненна любов до місця, де ти вперше побачив сонце і схилену над тобою голову матери, і почув слова отця, і повторив їх, пізнаючи красу рідної мови! Чию душу не турбувала ця світла, чиста, непідкупна любов?»

Батьківщина без нас обійтися може, ми ж без неї — ніщо. Цю велику істину, на яку звертав увагу В.О. Сухомлинський, повинна розуміти і відчувати кожна дитина. Будь-який школяр, що цікавиться

краєзнавством, може вибрати собі заняття до душі. Розрізняють наступні напрями краєзнавчої роботи: географічне, художнє, історичне, літературне, екологічне. Географічне краєзнавство вивчає кліматичні особливості місцевості і їх динаміку, лісові і степові масиви, горби, яри, окремі дерева, кургани, фрагменти ландшафту і морських акваторій, степові кургани, окремі гори і бархани, ґрунти, тваринний світ, струмки і джерела. Об'єктом художнього краєзнавчого пошуку можуть стати скульптура, архітектура, художні ремесла, усна народна творчість, музичний фольклор, різьба по дереву, мистецтво танцю і тому подібне. Предметом уваги краєзнавців-істориків є історія міст, селищ, окремих будівель, видатних особистостей, підприємств, шкіл, соціальних процесів і явищ, населення. У педагогічній науці метою літературного краєзнавства є виявлення двох залежностей: як те або інше місто (село) сформували особа письменника (поета) і як цей письменник відобразив в своїй творчості ту або іншу місцевість.

Основними джерелами краєзнавчої інформації є:

- періодичний друк (газети, журнали, альманахи);
- художня література (але потрібно пам'ятати, що не кожен письменник-художник достовірно відображає дійсність);
- матеріали статистики;
- всякого роду плани і карти;
- фонди музеїв;
- архівні фонди;
- матеріальні сліди культури (твори скульптури, живопису, архітектури);
- усні свідчення старожилів. Основні принципи краєзнавчої роботи:
- системний підхід;
- гранична достовірність фактів;
- синхронність окремих напрямів пошуку (наприклад мистецтво або природу краю не можна розглядати в історичному контексті).

Форми краєзнавчої роботи — урочна і позаурочна, як активна (сам пошук, туризм, робота в полі) і пасивна (відробіток польових матеріалів, екскурсійне обслуговування в шкільних музеях). Позаурочна краєзнавча робота — це пошукові експедиції, туризм, краєзнавчі теоретичні кухлі, тематичні вечори, конкурси, олімпіади, пленер (живописні етюди з натури).

Кінцевим результатом серйозної краєзнавчої роботи є шкільний музей.

Добре, коли шкільна пошукова краєзнавча робота узгоджується з роботою місцевих державних музеїв або здійснюється під їх наглядом. В цьому випадку успіх забезпечений. Якість і об'єм краєзнавчої роботи, захопленість дітей і масштаби їх діяльності багато в чому визначає особу вчителя. Не можна розраховувати на успіх, якщо ставитесь до роботи формально, без особливої зацікавленості. Спробуємо прослідкувати на прикладах роботи деяких шкіл, як вирішуються завдання військово-патріотичного виховання молодших школярів з урахуванням особливостей цього віку, що можна зробити в цілях становлення захисника Батьківщини в процесі навчально-виховної роботи. Підвищує у дітей інтерес до історії, подвигів. Вчителі складають перелік книг на військово-патріотичну тематику для позакласного читання. Частина з них обговорюється на позакласних заняттях, наприклад: «Володька — партизанський син» А. Первенцева, «Капітан Гастелло» А. Беляєва, «Штурм рейхстагу» Б. Горбатова, «Кортік» А. Рибакіна, ін.

Щорічно разом зі своїми батьками, вчителями, ветеранами школярі можуть брати участь в покладанні вінків до могили солдатів. Напередодні цього дня учні школи під керівництвом вчителів роблять штучні квіти, вплітають їх в каркас вінків.

Малюки добре розуміють: їм надана велика честь — готувати важливу загальношкільну справу і безпосередньо брати участь в ній. У школах доцільно проводити цикли бесід, присвячених символіці країни: створення Державного герба, прапора, тексту і музики гімну України (таку роботу в доступній формі цілком можна почати в старших класах); конкретно для молодших школярів можна було б порадити теми: «Чому прапор нашій Батьківщині — синьо-жовтий?»,

«Герб України», «Як створювався Герб України». Таким чином, патріотичне виховання учнів старших класів характеризується появою ряду нових форм, які припускають включення учнів в безпосередню військово-патріотичну діяльність: «Зарничка», пошук матеріалів про подвиги рідних і близьких, героїв-земляків, допомогу в устаткуванні експозиції шкільного музею бойової слави, участь у патріотичних церемоніях. Важлива передумова ефективності патріотичного виховання підлітків та юнаків — своєчасне залучення їх до традицій, що були зароджені в школі і націлені на підготовку патріотів. Але патріотичне виховання можна проводити і на уроці. Урок був і залишається найважливішою ланкою в системі виховної роботи з учнями. Саме на уроках повинен закладатися фундамент патріотичної свідомості, патріотичних відчуттів і поведінки громадянина — будівельника і захисника Вітчизни. Єдність вимог вчителів в області патріотичного виховання учнів знаходить свій конкретний вплив в продуктивному шкільному режимі, без якого неможливе успішне вирішення завдань навчання, ні виховання в цілому. Чіткий режим шкільного життя, учбової роботи і позаурочних занять є важливим, ефективним чинником виховання дисциплінованості у учнів. Дисциплінованість має велику значущість для носіїв будь-якої професії. Відомо і інше: без високої дисциплінованості немає і не може бути патріота, як не може бути і армії без дисципліни найвищого ґатунку. Саме дисциплінованість — є не тільки необхідною умовою, знаряддям вирішення завдань, але і стійким фундаментом (істеблїшментом) морально-політичних, інтелектуальних, емоційних і вольових особливостей людини. От чому необхідно використовувати в практиці середньої школи чіткого режиму шкільних занять. Якщо в школі не буде створено належної робочої атмосфери, не буде налагоджена чітка дисципліна на уроках, змінах і позаурочних заняттях, вчителі ніколи не зможуть вирішити загальноосвітні і виховні завдання, зокрема патріотичного виховання. Необхідно звернути увагу вчителів на важливість суворого і чіткого режиму учбових і позакласних занять. В кінці розмови про розпорядок шкільного життя відмітимо, що увага, приділена в нашій роботі цьому питанню, об'єктивно виправдана. По-перше, спектр розмови достатньо широкий: вся школа, всі вчителі, організація роботи на уроках і в позаурочний час. А по-друге, погодимося з тим, що розпорядок шкільного життя — невід'ємна складова частина виховної атмосфери, що створюється зусиллями всіх вчителів.

Патріотизм — це відчуття гордості своєю вітчизною, його історією, звершеннями. Це прагнення зробити свою країну красивіше, багатше, міцніше, щасливіше — в цьому національна гордість і гідність народу, згуртованого патріотичними відчуттями як суспільним цементом. Патріотизм як піднесене відчуття, незамінна цінність і джерело, найважливіший мотив соціальної значущої діяльності, найповніше виявляється в особі, соціальній групі, що досягла вищого рівня духовно-етичного і культурного розвитку. Дійсний, духовний в своїй основі патріотизм припускає безкорисливе, беззавітне аж до самопожертвування служіння Вітчизні. Здійснення патріотичного виховання ґрунтується на сукупності принципів, які відображають загальні закономірності і принципи виховного процесу і специфіку патріотичного виховання молодших школярів в загальноосвітній школі:

- обумовленість патріотичного виховання розвитком суспільства і подіями, що відбуваються в ній;

- обумовленість змісту, форм і методів, засобів і прийомів патріотичного виховання віковими і індивідуальними особливостями учнів;
- діалектична єдність і органічний зв'язок між учбовим матеріалом і змістом позакласних і позашкільних заходів;
- інтеграція патріотичного виховання з іншими напрямками виховної роботи;
- опора на нові концепції організації і здійснення учбово-виховного процесу і на нове розуміння основних педагогічних понять;
- опора на позитивне в осіб вихованця і створення сприятливої психологічної атмосфери в процесі педагогічної взаємодії;
- координація взаємодії школи, сім'ї і громадськості в системі патріотичного виховання.

Вікові психологічні особливості дітей молодшого шкільного віку сприяють формуванню патріотичних відчуттів саме в цьому віці:

- здатність і потреба в сенсорних нових враженнях, їх відтворенні, збереженні;
- інтелектуальна ініціативність, допитливість;
- емоційно-виразна активність, вразливість, яскрава емоційна пам'ять, довірливість;
- здібність до включення всіх цих форм психічної активності в реальну соціальну діяльність, поведінку, спілкування в ім'я їх ефективної побудови, регулювання і соціальної оцінки.

Патріотичне виховання повинне гармонійно поєднуватися із залученням учнів до кращих досягнень світової цивілізації. Дана система повинна сприяти виробленню наступного мислення, прихильності своїй національній спадщині і усвідомленню його ролі і місця в світовому духовному розвитку, також пошані і відвертості до всіх інших систем і традицій. Тільки глибока і усвідомлена любов до своєї спадщини спонукає людину з повагою відноситися до відчуттів інших, бути нечутливим до трагедій вітчизни і народу.

Використані джерела: <http://xreferat.ru>

ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

Складовою системи національного виховання є військово-патріотичне, що передбачає вироблення високого ідеалу служіння народові, готовності до трудового та героїчного подвигу в ім'я процвітання Української держави. Воно покликане формувати громадянина-патріота, виробляти у нього глибоке розуміння громадянського обов'язку, готовність у будь-який час стати на захист Батьківщини, оволодівати військовими і військово-технічними знаннями, спонукати до фізичного самовдосконалення, а також вивчати бойові традиції та героїчні сторінки історії українського народу, його Збройних Сил.

Військово-патріотичне виховання — цілеспрямований, організований процес формування готовності юнаків старшого шкільного віку до строкової військової служби в Збройних Силах України. Його зміст визначається Конституцією, законами України, військовою Присягою та військовими статутами.

Військово-патріотичне виховання молоді діалектичне поєднує в собі низку окремих напрямів виховання: військового, морального, правового та ін. Проте головним результатом виховних зусиль має стати готовність молодшої людини до військово-патріотичної діяльності як внутрішнього системного утворення, що передбачає п'ять основних компонентів — освітній, фізичний, психологічний, соціальний і духовний.

Освітня готовність — це, передусім, обсяг знань героїчного минулого українського народу, історії його Збройних Сил. Вона передбачає також певний обсяг знань з допризовної підготовки, фізичної культури, спорту, гігієни побуту. Головне при цьому — дієвість засвоєних знань, що виявляється в навчально-пізнавальній активності старшокласників на уроках допризовної підготовки, підвищеному інтересі до змісту українознавчих предметів, доланні перешкод у його засвоєнні.

Фізична готовність передбачає певний рівень розвитку в юнаків фізичної сили, витривалості, спритності, швидкості в рухах; сформованість необхідних для військової діяльності рухових навичок та вмінь. Передумовою цього виступають достатній рівень фізично-оздоровчої активності учня на уроках фізичної культури, участь у спортивних секціях тощо.

Психологічна готовність включає в себе позитивну мотивацію участі учнів у військово-патріотичних заходах. Разом з тим, за результатами обстеження старшокласників, вона передбачає певний рівень сформованості таких якостей, як емоційна стійкість, розсудливість, сміливість, рішучість, мужність, цілеспрямованість.

Соціальна готовність передбачає вірність бойовим та національно-історичним традиціям, військовому обов'язку, присязі та військовому статуту, високу дисциплінованість, конструктивну соціально-комунікативну, громадське корисну та національно-громадянську активність.

Духовна готовність проявляється в наявності ідеалу, в пошуках старшокласниками життєвого смислу і цінностей; самоусвідомленні свого Я-

фізичного, психічного, соціального; самоочищенні та самовдосконаленні, в духовно-катарсичній активності. Остання передбачає рефлексію як акт самопізнання юнаком окремих ознак своєї індивідуальності, власних рис характеру, що відображають знання внутрішнього світу.

Основною властивістю цих п'яти складових готовності, як показує аналіз кореляційного взаємозв'язку між ними, виступає військово-патріотична активність — внутрішня активна позиція молодшої людини щодо військової служби. Така позиція розвивається шляхом послідовної зміни, трансформації простіших властивостей, якостей особистості на вікових стадіях до призову в армію, з притаманною їй структурою і психологічними закономірностями. Разом з тим, військово-патріотична активність є необхідною передумовою подальшого розвитку готовності старшокласника до військової строкової служби в Збройних Силах України.

Здійснюючи військово-патріотичне виховання учнів, організатори цього процесу повинні бути добре ознайомлені з його теоретико-методологічним і технологічним підґрунтям. При цьому слід враховувати також об'єктивні соціально-політичні, економічні фактори, психофізіологічні особливості юнацького віку як вирішального періоду у формуванні світогляду учня, його ідеалів, вибору професії, подальшого життєвого шляху.

Крім цього, формування готовності юнака до служби в Збройних Силах України, що проходить у рамках єдиного навчально-виховного процесу, залежить від професійної майстерності вчителів-предметників з гуманітарних дисциплін, учителя допризовної підготовки, продуманої організації фізично-оздоровчої, навчально-пізнавальної, соціально-комунікативної, громадське корисної та національно-громадянської діяльності.

Проте в період інформативного перенасичення програм з базових дисциплін, погіршення навчально-матеріальної бази допризовної підготовки, зниження професійного рівня вчителів допризовної підготовки стає актуальним перенесення військово-патріотичного виховання з урочного на позаурочний час. Це, як засвідчує практика, дасть можливість сконсолідувати зусилля всього педагогічного колективу, сім'ї, громадсько-політичних організацій, широко залучити учнів до різноманітних форм і видів військово-патріотичної діяльності.

Військово-патріотичні заходи за змістом і спрямованістю можуть бути:

- інформаційного, просвітницького характеру (лекції, політінформації, конференції, зустрічі, тематичні вечори, бесіди);
- дійового, практичного спрямування (окремі види змагань, конкурси, гурткова і шефська робота, екскурсії, робота з вдосконалення навчально-матеріальної бази закладу освіти);
- комплексні, з усвідомленням їх суспільної і особистісної значущості (дискусії, огляди-конкурси, військово-спортивні свята, походи по місцях бойової та трудової слави народу України, тижні оборонно-масової роботи).

Як показує досвід роботи загальноосвітніх шкіл м. Тернополя, первинною ланкою в структурі військово-патріотичного виховання учнівської молоді має бути достовірне інформаційне забезпечення, тобто організація цілеспрямованого освітнього простору за трьома напрямками:

- 1) використання потенціалу українознавчого матеріалу на уроках з предметів навчального плану 10—11 класів загальноосвітньої школи;

2) стимулювання навчально-пізнавальної активності старшокласників із засвоєння матеріалу програми «Захист Вітчизни»;

3) вивчення старшокласниками курсу «Самовдосконалення особистості», який озброює необхідними знаннями, що стосуються особистісного розвитку кожного старшокласника (знання себе, уявлення про свої якості і властивості; самооцінка і пов'язана з нею самоповага; формування позитивної Я-концепції; навчання умінням самоствердження і самореалізації в колективі ровесників).

Організація освітнього простору передбачає ряд заходів щодо поліпшення змісту українознавчих навчальних предметів (історії, української літератури), який би розширював і поглиблював національно-громадянські та військово-патріотичні уявлення та знання, тобто певною мірою формував когнітивний та афективний компоненти військово-патріотичної активності, виявляв бажання в старшокласника замислюватися над своїм внутрішнім світом, позитивно змінюватися так, щоб зміст, спрямованість викладу того чи іншого фахового матеріалу, сам процес здобуття знань викликали у старшокласників високий пізнавальний інтерес до актів і подій, пов'язаних із захистом Батьківщини; почуття патріотизму, обов'язку, відповідальності та інших необхідних захисникові особистісних якостей.

На жаль, попередніми дослідженнями встановлено, що багато учнів загальноосвітніх шкіл не знають не тільки історії Української армії, але навіть сучасної назви. Окрім того, вони однобоко поінформовані про умови служби в ЗСУ; не задумуються над тим, що за відмову від служби в армії їм доведеться нести відповідальність. Організаторам виховної роботи необхідно враховувати також актуальність джерел інформації. Так, найбільший вплив на готовність юнаків до строкової військової служби мають засоби масової інформації (телебачення, радіо, преса), але найважливішу інформацію юнаки одержують у процесі безпосереднього емоційного спілкування зі старшими товаришами, які проходять строкову службу, ровесниками, батьками.

Забезпечення знань про майбутню військову службу також залежить від рівня інтелектуального розвитку юнака, його світогляду.

Певного виховного ефекту можна досягти, включивши в систему інформування про армію шкільну бібліотеку. Підбір відповідної літератури, постійно діючі кутки, наочна агітація, стінна преса, читацькі конференції (вечори) є активним, дієвим чинником у формуванні поглядів юнака щодо служби в армії.

Для проведення бесід класний керівник повинен попередньо підготувати замкнутий тематичний цикл, який повністю висвітлює певне питання чи цілісну проблему. Планування бесід здійснюється на півріччя або на весь навчальний рік. Важливим виховним моментом і запорукою ефективності згаданого заходу є активна участь у ньому учнівської аудиторії. Тому перед проведенням бесіди в групі необхідно запропонувати юнакам обговорення декількох проблем з тим, щоб вони висловили свої думки з приводу їх. Бесіду за певною тематикою може проводити вчитель допризовної підготовки або класний керівник. Проте в силу специфічності виховного напрямку і для більш професійного висвітлення теми проводити бесіди мають працівники військкоматів, офіцери військових частин, ветерани війн, учасники визвольних змагань.

За формального підходу до підготовки і проведення заходу він перетворюється на лекцію чи просто повчання, що різко знижує його виховний ефект та інтерес до нього з боку учнів.

Однією з форм позанавчальної роботи є зустріч з учасниками визвольних змагань, ветеранами війни. Щоб вона була цікавою, перед її організацією необхідно, перш за все, ознайомитися з біографією ветерана, його бойовим шляхом. Завдяки цьому у випадку, коли запрошений гість не має змоги виступити, про нього розповідає підготовлений учень. Проте про окремі епізоди свого бойового життя, історію однієї з своїх нагород повинен розповісти сам ветеран. На завершення зустрічі, щоб підкреслити увагу і пошану до ветерана, йому вручають квіти або подарунок.

Другий напрям військово-патріотичного виховання — організація різноманітних видів діяльності патріотичної спрямованості. Оволодіння учнями предметною патріотичною діяльністю, як показує досвід, проходить легше, ніж оволодіння ними своїми внутрішніми (психічними) процесами (Б.Г. Ананьєв, Л.С. Виготський). Відомо також, що готовність до будь-якої діяльності з самого початку розгортається в соціальному, інтерпсихічному плані, а потім за певних умов трансформується у суто інтропсихічну категорію.

Використані джерела: <http://ua.textreferat.com>

ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Досвід роботи передових шкіл показує, що військово-патріотичне виховання учнів у дусі постійної готовності до захисту своєї Вітчизни необхідно проводити систематично, цілеспрямовано і наполегливо.

Курс нашої держави на створення професійної армії (перехід Збройних Сил України на контрактну основу їх комплектування) передбачає зменшення кількості юнаків, котрі будуть призвані до війська для проходження строкової військової служби в мирний час, і одночасно збільшення числа випускників навчальних закладів, яких після досягнення 25-річного віку без проходження військової служби братимуть на військовий облік військовозобов'язаних і призначатимуть для комплектування військових частин на воєнний час лише з допризовною підготовкою.

У зв'язку з цим значно зростає роль військової підготовки у стінах навчального закладу, який безпосередньо (і в більшості випадків – раз у житті) дає юнакові знання і вміння, пов'язані з його майбутньою військовою діяльністю.

Набуті в закладах освіти військові звання та навички визначатимуть рівень спроможності

виконання конституційного обов'язку громадянином України щодо захисту Вітчизни. На сьогодні навчальні заклади є єдиним центром з підготовки всіх без винятку юнаків (незалежно від того, будуть вони призвані на строкову військову службу чи ні в мирний час) до захисту Вітчизни. В цій ситуації надзвичайно зростає роль предмета «Захист Вітчизни» як складової частини військово-патріотичного виховання, спрямованої на підготовку юнаків у теоретичному, практичному, фізичному і психологічному плані до майбутньої військової діяльності.

З огляду на ці обставини в кожному закладі освіти планується військово-патріотичне виховання молоді як окремий розділ річного плану роботи. Виходячи із вищенаведеного, хотілося б дати в цьому дослідженні концептуальні основи щодо організації військово-патріотичного виховання.

Завданнями військово-патріотичного виховання молоді є:

- формування почуття патріотизму, любові до свого народу, його історії, культурних та історичних цінностей;
- виховання громадянських почуттів і свідомості, поваги до Конституції та інших законів України, соціальної активності і відповідальності за доручені державні та громадські справи;
- формування здібностей до аналізу зовнішнього та внутріполітичного становища, вміння на цій основі самостійно адекватно оцінювати події, що відбуваються у державі і світі, свою роль та місце в цих подіях;
- створення нормативно-правової бази та комплексу заходів щодо виховання патріотичних почуттів і свідомості громадян України;
- формування прагнення до оволодіння військовими знаннями, відповідного рівня фізичної підготовки та витривалості;
- підвищення престижу військової служби, військова професійна орієнтація молоді, формування і розвиток мотивації, спрямованої на підготовку до захисту Української держави і служби у Збройних силах України та інших військових формуваннях, здійснення конкурсного відбору кандидатів для вступу у вищі військові навчальні заклади і проходження військової служби за контрактом;
- створення системи військово-патріотичного виховання. Військово-патріотичне виховання здійснюється за такими напрямками:
- державний – базується на забезпеченні державою системи військово-патріотичного виховання;
- соціальний – ґрунтується на вивченні норм моралі, їх дотриманні, орієнтований на усвідомлення пріоритету загальнолюдських цінностей та інтересів, виховання шанобливого ставлення до культури, історії, мови, звичаїв і традицій українського народу;
- військовий – передбачає вивчення військової історії України, переможних битв українського війська, основних зразків техніки й озброєння Збройних Сил України, набуття початкових навичок користування ними, підвищення фізичної загартованості в інтересах підготовки до захисту Вітчизни;
- психолого-педагогічний – ґрунтується на вивченні психологічних особливостей молоді, їх урахуванні у процесі підготовки юнаків до військової служби, проведенні методичної роботи з узагальнення та

поширення передового досвіду військово-патріотичного виховання, вдосконаленні форм і напрямів цієї діяльності;

- правовий – передбачає формування глибоких правових знань, прищеплення високої правової культури.

Методами військово-патріотичного виховання молоді є:

- переконання – формування впевненості в суспільній корисності діяльності з підготовки до захисту Вітчизни;
- стимулювання – реалізується в різноманітних формах заохочення та змагання;
- особистий приклад – діяльність вихователя, який має бути взірцем для молоді, має забезпечувати педагогічні вимоги, вміє давати доручення і перевіряти його виконання;
- самопідготовка – процес активного формування і самовдосконалення молодої людини, виховання почуття патріотизму, яке реалізується шляхом самозобов'язання, самостійного навчання та самоконтролю.

Військово-патріотичне виховання здійснюється у формі лекцій, бесід, розповідей, екскурсій до музеїв військових частин, зустрічей із ветеранами війни, праці та військової служби, походів місцями бойової слави, пошукової роботи, участі у роботі клубів та гуртків військово-патріотичного спрямування.

Однією з основних форм військово-патріотичного виховання є військово-шефська робота, яка полягає у встановленні та підтриманні зв'язків військових частин, вищих військових навчальних закладів з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, трудовими колективами, цивільними навчальними закладами, громадськими організаціями з метою проведення спільних заходів з військово-патріотичного виховання молоді, виховання у неї громадянських почуттів та якостей.

Формами військово-шефської роботи є:

- організація днів відвідування військових частин з нагоди державних та військових професійних свят, днів частин, днів складання військової присяги;
- запрошення представників підшефних колективів як спостерігачів під час проведення тактичних навчань, організація тематичних вечорів, зустрічей з особовим складом військових частин, сім'ями військовослужбовців;
- залучення молоді до участі в упорядкуванні меморіальних комплексів, пам'ятників, братських могил, інших поховань захисників Вітчизни;
- надання допомоги місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування у створенні навчально-матеріальної бази навчальних закладів, необхідної для проведення допризовної підготовки;
- організація змагань з військово-прикладних видів спорту;
- проведення стрільб з автомата (малокаліберної гвинтівки) бойовими патронами.

Організація взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, громадських організацій, керівників навчальних закладів,

підприємств, установ з органами військового управління, з'єднаннями, військовими частинами, військовими навчальними закладами, організаціями та установами з питань військово-патріотичного виховання здійснюється на підставі договорів про співпрацю, які укладаються, як правило, на рік і передбачають правові засади спільної роботи та порядок взаємодії сторін, їх взаємні зобов'язання. Як додаток до договору може бути розроблений план спільної роботи на рік, що затверджується посадовими особами, які підписують договір.

Спільні заходи плануються з урахуванням інтересів сторін та визначення розподілу їхніх повноважень і відповідальності.

Військово-патріотичне виховання здійснюється насамперед у процесі навчання, де в учнів закладається фундамент глибоких знань, формуються світогляд, національна самосвідомість.

Уже в молодших класах учні усвідомлюють такі поняття, як «Батьківщина», «подвиг», «патріот», вчать шанувати землю батьків, вивчають свій родовід.

Важко переоцінити значення предметів гуманітарного циклу в морально-політичній та психологічній підготовці майбутніх захисників Батьківщини.

Уроки історії України озброюють учнів знаннями законів суспільного розвитку, допомагають засвоїти основні відомості про війну та армію. Школярі вивчають героїчні бойові та трудові традиції українського народу і його Збройних сил.

На уроках літератури формуються моральні ідеали молоді на прикладах позитивних героїв художніх творів, встановлюється живий зв'язок далекого минулого із сучасністю, виховується почуття гордості за свою Батьківщину, свій народ.

На уроках математики, фізики, хімії, біології учні одержують основи знань, без яких неможливо оволодіти сучасною військовою технікою і зброєю, засобами захисту від зброї масового ураження. В процесі вивчення цих предметів учні ознайомлюються з впливом науково-технічної революції на розвиток військової техніки, розв'язують завдання, в змісті яких відображена військова тематика.

Велику роль у фізичній підготовці юнаків до військової служби мають уроки фізкультури. На заняттях із фізичної культури формуються якості, які необхідні солдатам: висока працездатність, витривалість, чітка координація і точність рухів.

Під час занять із допризовної підготовки (Захист Вітчизни) учні знайомляться із специфікою військової праці, готуються до виконання обов'язків солдата, дізнаються про особливості служби в Збройних Силах України, виховують в собі якості, необхідні майбутньому воїнові. Програма допризовної підготовки (Захист Вітчизни) дозволяє під час вивчення кожної теми використовувати матеріали із життя воїнів у мирний час і пропагувати на уроках приклади героїчного минулого українського народу, його Збройних Сил.

На заняттях з вогневої підготовки надається можливість показати переваги нашої стрілецької зброї. Вивчення військової присяги дозволяє розкрити важливі вимоги до морально-бойових якостей воїнів, формує почуття національної гордості за Збройні сили України, за Батьківщину.

Військово-патріотичне виховання учнів здійснює весь педагогічний колектив школи. Для погодженого та цілеспрямованого проведення цієї роботи першорядне значення має конкретний розподіл обов'язків між членами педагогічного колективу.

Приблизний їх розподіл може бути таким.

Директор навчального закладу:

- спрямовує діяльність педагогічного колективу та шкільних громадських організацій і керує всією роботою з військово-патріотичного виховання учнів;
- планує основні заходи з військово-патріотичної роботи, організовує і контролює їх виконання;
- організовує та готує обговорення питань військово-патріотичного виховання на засіданнях педагогічної ради, батьківського комітету;
- сприяє матеріальному забезпеченню заходів, які проводяться;
- організовує максимальне використання шефської допомоги підприємств і військових частин у військово-патріотичній роботі;
- організовує методичну роботу з особами, які займаються військово-патріотичним вихованням.

Заступник директора навчального закладу з виховної роботи:

- здійснює заходи з військово-патріотичного виховання в позаурочний час;
- контролює та координує діяльність класних керівників і надає їм постійно допомогу в організації військово-патріотичної роботи з учнями;
- залучає до військово-патріотичної роботи в навчальному закладі шефську військову частину, актив батьків та громадські організації;
- підтримує постійний контакт з викладачем предмета «Захист Вітчизни» в організації військово-патріотичної роботи з учнями.

Майстер виробничого навчання:

- планує, спільно з активом організовує всю роботу з військово-патріотичного виховання в групі,
- керує нею.

Особливу увагу приділяє важковиховуваним дітям:

- бере участь у проведенні загальних заходів з військово-патріотичного виховання;
- забезпечує активну участь учнів у різних заходах з військово-патріотичного виховання;
- допомагає викладачеві предмета «Захист Вітчизни» та заступникові директора з виховної роботи планувати і проводити роботу з військово-патріотичного виховання.

Класний керівник:

- планує й організовує роботу з військово-патріотичного виховання учнів у класі;
- бере участь у проведенні загальношкільних заходів;
- забезпечує активну участь учнів класу в різних заходах з військово-патріотичного виховання;
- надає допомогу викладачеві предмета «Захист Вітчизни» у створенні в класі необхідних умов для оволодіння військовими знаннями та навичками;
- сприяє підвищенню військових знань шляхом залучення учнів до військово-технічних гуртків, конкурсів, тематичних вечорів, олімпіад та інших заходів, які проводяться в школі з метою підготовки учнів до військової діяльності.

Учитель:

- використовує навчальний матеріал із свого предмета в позакласній роботі з військово-патріотичного виховання;
- керує роботою гуртка з предмету, максимально використовуючи гурткові заняття для проведення військово-патріотичного виховання;
- допомагає організувати читацькі конференції, вечори, огляди, конкурси, виставки, зустрічі, перегляди кінофільмів і т. д. на військово-патріотичні теми.

У кожній школі конкретний розподіл обов'язків між членами педагогічного колективу визначається з урахуванням інтересів, можливостей, знань окремих учителів.

У сучасних умовах поряд із зростанням виховної функції школи підвищується роль сім'ї у вихованні дітей, підсилюється значення суспільного виховання.

Школа є центром виховної роботи в мікрорайоні і широко використовує допомогу громадськості та батьків у роботі з військово-патріотичного виховання учнів.

Роботу з батьківським активом проводять за такими напрямками:

- роз'яснення батькам завдань військово-патріотичного виховання учнів;
- ознайомлення батьків з основними методами військово-патріотичного виховання дітей;
- залучення батьків до участі в позакласній та позашкільній роботі (допомога в проведенні походів, екскурсій, військових ігор, керівництво гуртками, бесіди з учнями) на патріотичні теми, різноманітні форми спільної пошукової і творчої діяльності.

Різнманітні професійні знання та вміння батьків, їх захоплення при вмілому педагогічному керівництві з боку вчителів допоможуть збагатити позакласну військово-патріотичну роботу з учнями.

Батькам рекомендуємо такі форми та методи військово-патріотичного виховання учнів у сім'ї:

- ознайомлення дітей із сімейними бойовими та трудовими традиціями;
- бесіди про героїчні подвиги українського народу;

- читання та обговорення з дітьми книг на військово-патріотичну тематику;
- спільний перегляд героїко-патріотичних фільмів, телевізійних передач;
- заохочення дітей до участі в догляді за могилами воїнів та надання допомоги інвалідам війни;
- розвиток інтересу до військової професії і служби в Збройних силах України;
- фізична підготовка та загартування дітей.

Досвід роботи передових шкіл показує, що військово-патріотичне виховання учнів у дусі постійної готовності до захисту своєї Вітчизни необхідно проводити систематично, цілеспрямовано і наполегливо.

Використані джерела: <http://osvita.ua>

ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В КОЗАЦЬКІЙ ТРАДИЦІЇ

Останнім часом все більше фахівців, діяльність яких пов'язана з педагогічною практикою та роботою в молодіжному середовищі звертають увагу на необхідність розв'язання проблем, пов'язаних з недосконалістю сучасної системи виховання. Сама логіка суспільного розвитку висуває цю проблему до числа пріоритетних. Це обумовлено тим, що без вирішення питання створення ефективної системи військово-патріотичного виховання неможливий подальший стійкий суспільний розвиток і забезпечення безпеки українського народу, держави та особистості в політичній, економічній, соціальній, духовній, військовій та інших областях.

З початку 90-х років XX-го сторіччя в республіках бувшого СРСР, зокрема в Україні, достатньо ефективна, а тому результативна система виховної роботи серед дітей дошкільних закладів, школярів, студентів, загалом допризовної молоді пережила декілька етапів руйнації. Руйнівні процеси у виховній сфері були зумовлені змінами у політичному, економічному та соціальному стані суспільства і відносяться до переліку найбільш негативних явищ, спричинених вказаними змінами. Простежується наступний хід взаємопов'язаних подій:

1. Криза комуністичної ідеології, командно-бюрократичного методу управління та нездатність псевдомократичних сил, що прийшли до влади, вивести державу з загальної кризи підкреслили невідповідність системи народної освіти поточним та перспективним потребам суспільства. Радянська теорія виховання

втрачає основу власного існування - концепцію ідейно-політичного виховання з її соціалістичним інтернаціоналізмом, відданістю «делу партії», науковим атеїзмом та соцгуманізмом.

2. Економічна криза, як наслідок кризи політичної, прискорила розпад потужного за структурою та дією механізму виховної роботи з населенням. Майже припинено діяльність первинних осередків такої роботи: форпостів, клубів школяра, районних дитячо-юнацьких, юного техника клубів. В школі зникають найбільш впливові, масові та надзвичайно ефективні жовтеньські, піонерські та комсомольські організації. Не діють основні вимоги законодавства до відповідного влаштування територій проживання населення, зокрема вимоги до кількості, розмірів та технічного оснащення закритих спортивних споруд, закладів культури, спортивно-розважальних майданчиків на одиницю населення. Зникає саме поняття «пропаганда», що для держави обертається втратою основного інструменту впливу на людські маси. Професія педагога втрачає свій престиж, зокрема з економічних міркувань.

3. Задекларована та впроваджена радянською владою ідея колективного, суспільного виховання – реальність, результати впровадження якої важко не помітити. Однак суспільству в реалізації цієї ідеї відводилася найменша роль. Як наслідок – переслідування та знищення національних традицій, усунення громади від рішення власних проблем, зміна світоглядних цінностей у більшості членів громади.

Протягом одного десятиріччя, в нових політичних та економічних умовах названі проблеми стали чинниками негативних процесів, ставлячи під сумнів сам факт нормального існування суспільства та держави (і не тільки України). Мовне, та національне питання, територіальні претензії, соціальна нерівність, відсутність будь яких гарантій на майбутнє викликали в народі велику недовіру до власної держави та сумніви у необхідності боротися за її цілісність і недоторканість, оскільки переважна більшість населення ототожнює поняття «держава» як апарат управління і поняття «держава» як територія проживання конкретного народу з певним територіально-адміністративним устроєм, кордонами, єдиним політично-економічним простором і т.д. Більш того, за результатами спостереження, проведеного кафедрою національних однокласників УВКІ МАУП, серед української молоді домінує думка про те, що іноземне військове вторгнення в межі України принципово неможливе. Як правило, вагома аргументація цієї думки відсутня, як і відсутні мотиви до подальшого військового вишколу. Пануючий комплекс меншовартості, підтриманий публічними заявами попереднього Президента України Леоніда Кучми, на кшталт «Українська ідея не спрацювала», низка драматичних подій, головним учасником та організатором яких була українська армія, втрата Україною економічної, політичної та військової потужності створили умови для швидкого розвитку ідей не сумісних з самими поняттями «патріотизм», «захист національних інтересів», «колиска козацтва» та інше. Суть цих ідей зводиться до наступних міркувань:

1. Ми (українці) економічно слабкі. Україна з її людськими, природними та економічними ресурсами нікому не потрібна.

2. Ми (українці) слабкі у військовому відношенні. Бути справжнім захисником своєї Вітчизни не престижно і економічно недоцільно. Україна стовідсотково захищена політичними угодами і у разі потреби нас захистять. Тут думки різняться -

потенційними «захисниками» проголошуються: Америка, Євросоюз, Польща, Туреччина, Росія і навіть міжнародний тероризм.

Не вдаючись до подробиць подій слід нагадати про інші за змістом, але дуже схожі за наслідками настрої населення СРСР у 30-40 роках ХХ-го сторіччя. Розплатою за помилку, зокрема, стали втрати Радянської Армії у розмірі 68 000 тис. загиблих воїнів щодоби під час звільнення України.

При розгляді потенційних загроз сучасна військова теорія окреслює поняття «противник» наступним чином:

- реальний противник – це противник, який вже удався до бойових дій;
- потенційний противник – противник, здатний свідомо розпочати бойові дії;
- вірогідний противник – противник, який в силу випадкових обставин здатний розпочати бойові дії;
- умовний противник – противник, керівництво військами якого реально здійснюють чужі посередники, в т.ч. за рахунок політичних важелів.

На відміну від вірогідного умовний противник – реальне явище сьогодення. А реалії сьогодення наступні: з середини 50-х до середини 90-х (!) років ХХ-го сторіччя військова авіація НАТО порушила повітряний простір СРСР та СНГ більше 500 разів.

Ще у 1954-му році американські бомбардувальники виходили на рубіж Ленінград - Київ - Мінськ.

4 квітня 1983 року літаки США, піднявшись с авіаносців «Мідуей» та «Ентерпрайз» увійшли в повітряний простір СРСР на глибину 30 км, провели умовне бомбометання, зробили декілька заходів на наземні цілі («Красная звезда» 13-15.03.1991 р.).

1 вересня 1983 року південнокорейський літак «Боїнг - 747», рейс KAL - 007, порушив повітряний кордон СРСР в районі Камчатки. Літак було збито над Сахаліном. Політ літака у радянському повітряному просторі було синхронізовано з проходженням над відповідними територіями американського розвідувального супутника «Форрет - С».

У лютому 1988-го року крейсер ВМС США «Йорктаун» та есмінець «Керон» увійшли до радянських територіальних вод в районі міста Севастополь.

На початок 90-х років ХХ-го сторіччя Кувейт почав систематично порушувати квоти на добич нафти та переніс на 70 км у глиб іракської території власні прикордонні пости. Потім виступив Ірак. А потім США відновили «справедливість». Зв'язок простежується, якщо пригадати, що економіка США споживає більше 40 % світової добичі нафти при населенні, що складає 5% від світового.

Власні проблеми кінця ХХ-го, початку ХХІ-го сторіччя відвернули нашу увагу від подій, що відбуваються в результаті впровадження «політики примирення» нашим східним сусідом і другом з 300-річним незаплямованим стажем - Російською Федерацією. А тим не менш, прикордонні війська Білорусі, згідно існуючих двосторонніх домовленостей посилені підрозділами збройних сил Росії. Угоди про скорочення важких видів озброєнь в Європі Росія проігнорувала. А ще навчання та оснащення сумнівних військових формувань, у тому числі фінансова та військово-технічна підтримка на десятки мільйонів доларів США так званої «банди» Шаміля Басаєва - бувшого головнокомандувача Конфедерації гірських народів Кавказу (КГНК), а ще військові конфлікти в Абхазії та Аджарії, вторгнення в Чечню та ще досі незавершений вивід 14-ї армії з Республіки Молдова. І, на останок, широка

антиукраїнська пропагандистка компанія та дії Генеральної прокуратури Росії, що направлені на дискредитацію законно обраної народної влади в Україні, відкрито ворожі акції у Феодосії та Керченській протоці.

Підсумовуючи вищенаведене, окреслимо проблему:

1. У наслідок політичних та соціально-економічних змін, що відбувалися в українському суспільстві протягом останніх десяти-п'ятнадцяти років була повністю зруйнована відбудована за радянських часів система виховання дітей та молоді, зокрема система військово-патріотичного виховання.

2. За відсутністю системної роботи у сфері ідейного, патріотичного та естетичного виховання на сьогодні чітко проглядаються певні негативні зміни у світоглядних пріоритетах молодого покоління, що створює пряму небезпеку існуванню українського держави, суспільства і нації.

Вирішення вказаної проблеми ми вбачаємо:

1. У визначенні ідеологічних засад сучасного військово-патріотичного виховання, формуванні нового ідеалу українця з урахуванням необхідності поєднання у виховних процесах індивідуального та суспільного елементів.

2. У формуванні спільного національного характеру та спільного національного Духу.

3. У впровадженні ефективної, історично та ідеологічно перевіреної системи військово-патріотичного виховання, що відповідає перспективним інтересам українського народу, а також принципам біологічного та культурно-національного самозбереження.

Україна має декілька прикладів існування комплексних систем виховання молоді, основні принципи яких ґрунтувалися на засадах відповідності існуючій концепції державного будівництва, пануючого у певний період релігійного вчення, світогляду народних мас та історичних вимогах часу.

Яскравими прикладами цього були системи виховання дохристиянської (докняжої) доби та часів Київської Русі. В першому випадку, за умов розвиненого родового устрою і владі найстаршого роду, суворий обов'язок навчати молодь хліборобському ремеслу та військовій справі для потреб та інтересів роду чи племені повністю покладался на батьків. З розвитком Київської Держави та прийняттям християнства на виховну політику зростає вплив Церкви. На старі виховні традиції зростає вплив візантійської виховної системи, що їх вводить Церква; але далекосяжна й передбачлива політика князя Володимира та князя Ярослава Мудрого прищеплює та закріплює силою влади своєї («вогнем і мечем», як читаємо в літописі) нові виховні ідеї. Виховними принципами проголошуються добро держави, її скріплення і розвиток.

Відповідно у вихованні значно зростає роль державних та церковних інститутів. Високовартісним педагогічним твором стає записане у 1096 році «Поучення дітям князя Мономаха». «Поучення» має яскраво виявлений патріотичний характер, закликає до боротьби за єдність всієї країни, до захисту її спільними зусиллями, до виховання мужності і відваги. Звертається увага на значну роль фізичного та інтелектуального виховання юнака («що треба було робити моєму отрокові - ті діла я виконував сам, на війні, і на полюваннях, вдень і вночі, у спеку і на холоді, не даючи собі спокою, не покладаючись на посадників... сам робив все, що було треба... Чого не вмієте - того навчайтеся; отак як батько мій, сидячи дома,

навчився п'ять мов, бо за це є шана від інших земель. А лінощі - мати всьому: що людина вміє, те забуде, а чого не вміє, того не навчиться»).

Однак, концепція сучасного виховання не буде мати комплексного змісту та не буде відповідати всім основним критеріям оцінки ефективності без урахування героїко-патріотичної складової та усунення впливу тої історичної спадщини, яка носить характер невизначеності і припускає можливість політичних, релігійних та ідеологічних маніпуляцій. А саме найбільшою проблемою, що викликає розгублення чи сумніви є фальсифікація історії України Москвою. Завдяки бурхливій діяльності царя Івана III та його спадкоємців створено міф про московське володіння «исконно русскими землями» (Москва – третій Рим) та, відповідно, колиску трьох братніх народів з розташуванням у басейні річки Моськва. Росіяни, в ролі «старшого брата», включають в інвентуру «великоруського народу» Україну, яка сформувалася задовго до виникнення московської, а тим більш російської держави. Прикладом фальшування історії України є недавнє святкування московським патріархатом «1000-ліття хрещення Русі» в Даніловському монастирі у Москві, а не в Києві, яке також названо «1000-літтям православ'я». Слід зазначити, що у 988-му році Москви ще не було, а виникнення православ'я припадає на 1054- й рік. Світові накидається фальшива версія московського 1000-ліття, що має не релігійний а політично-ідеологічний характер.

Не менш дивно виглядає і «правда» про надзвичайну роль США та союзників у Другій світовій війні, яка подається у вигляді гарно змонтованих американськими режисерами документальних фільмів. Нічого, що другий фронт було відкрито, коли радянські війська вже успішно проводили гігантські військові операції по звільненню держав східної та центральної Європи. Не згадується чисельні випадки на кшталт ганебної історії з морським караваном PQ-17, коли англійський військовий флот тільки за підозрою у присутності німецького лінкору «Тірпіц» в районі проводу каравану залишив судно конвою та повернувся до бази розташування. Тільки загроза втрат більш ніж в 1 млн. чоловік під час запланованої операції штурму острова Окінава примусила забути командування США про героїзм американського вояка і надати наказ скинути на Японські міста атомні бомби. Дуже наполегливо нав'язується думка про те, що під час фінської компанії Радянська Армія продемонструвала повну бездарність як у сфері планування військових операцій, так і в питанні реалізації планів. В той же час Фінська армія проголошується непереможною а фінський снайпер-«білка» – чудовитвором військового мистецтва. Можливо в цьому і є сенс, але для порівняння слід згадати, що у 1941 році бої на Крайній Півночі почалися вже в кінці червня. На мурманському напрямку спільно діяли армії Фінляндії та підрозділи німецької армії «Норвегія». До середини липня 1941 року окупаційним військам вдалося заглибитися аж на 25-30 км. Так все залишалося до 1944 року, далі пройти не вдалося, армія «Норвегія» фактично була знищена.

Вищезгадане ще раз підкреслює надзвичайну роль масової пропаганди у справі патріотичного виховання та формування позитивного образу. З цієї точки зору надзвичайно яскравий приклад української героїки, сили духу, самоорганізованості являє козацтво.

Козацька доба в історії України принесла як самій Україні так і світу нову, виключно ефективну, багаторівневу систему загального та військово-патріотичного виховання.

Гасло, яким визначалися вища мета буття та головне призначення українського козака – «Воля. Віра. Україна» – є основа і ідея системи українського виховання.

У реалізації цієї ідеї козацтво утворило потужний соціальний організм з військово-демократичним устроєм, який здатний був збройно захистити власні політичні та соціально-економічні інтереси.

Процес виховання мав вигляд постійно-діючого вишколу, до якого були залучені усі представники козацької громади і в першу чергу молодь.

Причому, введення інституту джур, підготовка кадрів у двох напрямках - військово-технічному та адміністративно-політичному в козацьких січових школах, активне залучення козацтва до формування загальноукраїнської системи освіти, культурного та економічного зростання держави відображало зовнішню сторону виховного процесу і було результатом дії внутрішнього стрижню ідейно-виховної системи - козацького бойового Звичаю.

Козацький Звичай, що сконцентрував у собі багатовіковий досвід української спільноти, дух і традицію, має формуючий, наставляючий, спрямовуючий та закликаючий до дії характер, є природно зрозумілий для кожного українця за змістом і виключає багатоваріативність у трактуванні.

Правила поведінки, норми суспільної моралі, мета та завдання існування, а також засоби їх досягнення надзвичайно чітко та систематизовано передавалися від покоління до покоління у вигляді козацьких карбів - коротких речень, що мали форму прислів'я та були частинами великої піраміди системи теоретично-практичних і духовних засад, вершину якої складали козацькі перекази, пісні, казки і рухова спадщина.

Козак, що пройшов багаторічний Січовий вишкіл, отримав гарт у бойових походах та щоденній козацькій військовій справі, ставав носієм передових технічних, гуманітарних та економічно-господарських знань і, саме головне, ставав свідомим духовним носієм та захисником української традиції.

Завдяки унікальній системі військового, загальноосвітнього, патріотичного вишколу і сьогодні козацтво зберігає власну самобутність і внутрішню життєву силу, утворюючи ідейне, а іноді і фізично-силове підґрунтя відтворення української державності та формування системи безпеки і захисту національних інтересів.

На жаль Україна сьогодні значно відстає в питанні використання ідеї козацтва в цілях побудови нової системи військово-патріотичного виховання від держави, що також знайома з бойовою ефективністю та надзвичайним рівнем морально-вольової підготовки козацьких підрозділів - Російської Федерації.

Для порівняння. На Запоріжжі, історичній колиці Запорозького козацтва, на сьогодні діє дві державні установи відповідного профілю (за змістом та по суті): Запорізька школа джур та Запорізька міська дитячо-юнацька спортивна школа бойового мистецтва «Спас». Не багато інших закладів освіти, де хоча б у назві лунало щось козацьке, визначаючи ідейно-виховні засади роботи закладу.

В той же час, тільки у Волгоградській та Ростовській областях РФ діють 66 козацьких шкіл, заснованих за підтримки регіональних Міністерств освіти РФ, з них на Дону - 52. В школах навчається більше 23 000 дітей. Створено декілька козацьких кадетських корпуси. Заявлено про створення на базі Таганрогського педагогічного університету Південно-Російського козацького університету. До розробки «стандарта казачього образования» залучені відповідні громадські організації та

управління Всевеликого війська Донського разом з Міністерством освіти Ростовської області.

Традиційно, в Росії питання військово-патріотичного виховання, як і виховної роботи з населенням взагалі вирішується на самому високому державному рівні і за рахунок найактивнішого втручання держави у згадані процеси. Це пояснюється тим, що спочатку Московія, потім Російська Імперія, СРСР, а тепер Російська Федерація постійно знаходиться у стані оголошеної чи неоголошеної війни з близькими або далекими сусідами. Іноді з власними суб'єктами Федерації. Тому є постійне державне замовлення на відповідно підготовлених молодих хлопців. Відповідно до державної військової політики. І це нормально. Проблема є - Росія її вирішує.

Україна сьогодні активно будує демократичний державний лад. Надіятися, а тим більше вимагати від держави виключної відповідальності за все, що відбувається або не відбувається на власному подвір'ї означає свідому відмову від демократичних завоювань помаранчевої революції та дідівських звичаїв.

Перенесення акцентів відповідальності в сторону місцевої громади, активне залучення громадських організацій та окремих громадських утворень до вирішення завдань, що стоять перед українським суспільством є найкраще, що на сьогодні здатна та мусить зробити держава і повністю відповідає ідеї козацького самоврядування.

Зі значним скороченням термінів проходження військової служби та переведенням Армії до контрактного принципу комплектування багатократно зростає роль допризовної підготовки, оскільки зусиль існуючих військових навчальних центрів та батальйонів буде явно недостатньо, щоб за дванадцять місяців з вчорашнього «тинейджера» зробити досвідченого, сміливого, мотивованого, володіючого мистецтвом сучасного бою воїна. В той же час, заплановане приєднання України до Болонської декларації, що має відбутися у травні 2005 року у норвезькому місті Бергені фактично ставить під загрозу згортання ще існуючої системи початкової військової підготовки. Хто за таких умов зможе ефективно і у повному обсязі виконувати функцію підготовки якісного армійського резерву? Кому належить ключова роль у реалізації концепції формування військ територіальної оборони? Для того щоб з цього приводу у членів суспільстві не виникало самообману та заспокоєння слід нагадати, що мінімальна програма військового вишколу рядового містить наступні теми (подається у скороченому вигляді).

1. Польова служба: підрозділ у наступі; підрозділ в обороні; нагляд та розвідка; зв'язок; взаємодія у різних бойових ситуаціях; маршова підготовка.

2. Зброезнавство: системи Калашникова; бойові властивості сучасної зброї; легкі види озброєнь; гранати та зброя ближнього бою.

3. Військова організація: біг та інші види пересування; транспортування; оснащення та марш тощо.

4. Вогнева підготовка: внутрішня балістика; зовнішня балістика; положення ведення вогню; вогнева практика; нічні стрільби.

5. Маскування: загальні основи; маскування позицій.

6. Мінно-саперна справа.

7. Внутрішня та караульна служби.

8. Теренознавство.

9. Медична допомога пораненим.

Можуть бути варіанти, але суть не зміниться: засвоїти молодий солдат мусить багато, а часу, враховуючи витрати останнього на адаптацію молодика до специфічних умов армії, немає зовсім.

Відповіддю суспільства на поставлені питання може бути тільки одне - максимальне залучення козацьких громад до військово-патріотичного виховання та доармійської підготовки молоді, активне сприяння з боку держави розвитку козацтва взагалі та козацьким організаціям і установам зокрема. І серйозна інформаційно-пропагандистська робота. Адже у виховній сфері жодна національна програма, указ президента, розпорядження міського голови нічого не варті, якщо в окремій громаді окремий хлопець чи дівчина не відчують їхньої дії та здорового, сильного духу національної спадщини. Бо суттєвішою змістовною ознакою нації, за Гегелем, є спільний Дух.

«У час надзвичайного розвитку військової техніки, коли кожного дня світове суспільство довідується про нові винаходи у сфері війни, коли майже до нуля зменшується вірогідність випадкової війни і багатократно зростає вірогідність війни планової, цілеспрямованої надзвичайної ролі набуває сама людина, як вирішальний чинник будь яких питань у суспільних відносинах. Ні найбільш сучасна техніка, ні навіть найкраще командування не зможуть самі вирішити та подолати наслідки розв'язання війни. Людина, її сильна воля, її твердий характер, висока мораль є головніше і вирішальне у боротьбі.

У перспективі близького майбутнього виринає марево третьої світової війни. В цій війні на різних фронтах, а особливо в Україні, виникнуть чи оновляться бойові партизанські дії.. Завжди краще воює той, хто принциповий, хто стійкіший морально, твердіший характером і сильніший жертвовною любов'ю до України».

Використані джерела: <http://www.coolreferat.com>

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства освіти і науки,
молоді та спорту України
13.06.2012 № 687

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції країни
3 липня 2012 р. за № 1094/21406

ПОЛОЖЕННЯ **про Всеукраїнську дитячо-юнацьку** **військово-патріотичну гру** **«Сокіл» («Джура»)**

I. Загальні положення

1.1. Всеукраїнська дитячо-юнацька військово-патріотична гра «Сокіл» («Джура») (далі - гра «Джура») є системною формою позакласної роботи з військово-патріотичного та морально-етичного виховання учнівської молоді, важливим засобом формування патріотичної свідомості, спортивно-оздоровчої роботи.

1.2. Метою гри «Джура» є виховання юних патріотів України на засадах національної гідності, високої самосвідомості та активної громадянської позиції, здорового способу життя духовно багатой та фізично розвиненої особистості.

1.3. Основні завдання гри «Джура»:

- виховання дітей та молоді у дусі відданості Батьківщині та українському народу через відродження національних і загальнолюдських духовних та моральних цінностей;
- набуття учнями знань, умінь і навичок, необхідних захиснику Вітчизни;
- формування у молоді високих морально-психологічних якостей: доброчинності, мужності, сміливості, рішучості, відваги, стійкості, наполегливості, дисциплінованості та ініціативності на основі відновлених народних традицій;
- оволодіння учнями основами народної культурної спадщини (пісні, думи, розпис та опорядження житла і сакральних споруд, звичаї, традиції, ритуали і свята);
- впровадження військово-прикладних видів спорту, єдиноборств, верхової їзди на конях, бойових танців, видів спортивної боротьби, народних ігор та забав з метою гартування духу й тіла;
- вивчення народного способу господарювання на землі;
- оволодіння навичками приготування страв народної кухні;
- пропагування та популяризація здорового способу життя;
- зміцнення міжрегіональних зв'язків та дружби дітей та юнацтва;
- організація змістовного дозвілля;
- формування та закріплення основ самоврядування в учнівських колективах.

II. Учасники гри «Джура»

2.1. Учасниками гри «Джура» є учнівська молодь загальноосвітніх, позашкільних, професійно-технічних навчальних закладів (далі - навчальні заклади), об'єднана на добровільних засадах у рої, сотні, курені тощо. До складу зазначених утворень входять хлопці та дівчата віком від 7 до 18 років.

2.2. Прийом до складу учасників гри «Джура» здійснюється за народним звичаєм на загальному зібранні та за згодою батьків після проходження виховного просвітницького курсу підготовки, де відбувається знайомство з заповідями, правами та обов'язками учасника гри, набуття необхідних знань з історії України, літературно-пісенної творчості, про народних героїв тощо.

2.3. Учасники гри «Джура» поділяються на козачат (молодші школярі віком 7-10 років), джур козацьких (школярі середніх класів віком 11-15 років), молодих козаків (школярі старших класів віком 16-18 років). У грі «Джура» можуть брати участь особи старші 18 років у статусі «Козак-наставник», які залучаються до виховної роботи з молоддю.

2.4. Основою організації гри «Джура» є козацьке самоврядування: добровільне об'єднання учасників для виконання завдань гри у рій (клас, гурток тощо), сотню

(паралель класів), курінь (навчальний заклад). За потреби можуть створюватися ширші об'єднання: районне (полк), обласне (паланка), всеукраїнське (кіш).

III. Керівництво грою «Джура»

3.1. Загальне керівництво грою «Джура» здійснює Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України (далі – МОНмолодьспорт України).

3.2. Безпосередня організація та проведення гри «Джура» покладаються на Український державний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді (далі - Центр).

Для проведення I (районного, міського), II (Кримського республіканського, обласних, Київського та Севастопольського міських) етапів гри «Джура» створюються штаби.

Для проведення III (Всеукраїнського) етапу гри «Джура» створюється головний штаб, склад якого затверджується наказом МОНмолодьспорту України.

3.3. До складу головного штабу входять працівники МОНмолодьспорту України, Центру, Міністерства оборони України (за згодою) та представники громадських організацій (за згодою).

3.4. Очолює головний штаб керівник.

Керівник головного штабу:

- розподіляє повноваження членів головного штабу;
- керує підготовкою і проведенням гри «Джура».

3.5. Члени головного штабу:

- здійснюють організаційну роботу з проведення гри «Джура»;
- забезпечують порядок проведення гри «Джура».

3.6. З метою забезпечення об'єктивної оцінки результатів змагань (конкурсів, вікторин) створюється суддівська колегія, склад якої затверджується наказом Центру.

3.7. До складу суддівської колегії входять досвідчені педагоги, науково-педагогічні працівники навчальних закладів, вчені наукових установ та представники громадських організацій (за згодою).

3.8. Очолює суддівську колегію головний суддя. Головний суддя:

- керує роботою суддів;
- проводить засідання суддівської колегії;
- бере участь у визначенні переможців;
- затверджує список переможців.

3.9. Організацією та проведенням гри «Джура» в регіонах керують Міністерство освіти і науки, молоді та спорту Автономної Республіки Крим, управління освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, відділи (управління) освіти районних та міських державних адміністрацій.

3.10. У навчальних закладах грою «Джура» керує педагог, призначений наказом керівника навчального закладу, за його згодою.

При навчальному закладі створюється консультативна Козацька рада з проведення гри «Джура» у складі учнів, педагогів, батьків, представників органів місцевого самоврядування, громадських організацій (за згодою).

IV. Порядок і строки проведення гри «Джура»

4.1. Гра «Джура» проводиться у три етапи.

4.2. I (районний, міський) етап проводиться один раз на 3 роки, починаючи з 2013 року;

II (Кримський республіканський, обласні, Київський та Севастопольський міські) етап проводиться один раз на 3 роки, починаючи з 2014 року;

III (Всеукраїнський) етап проводиться один раз на 3 роки, починаючи з 2015 року.

4.3. Заходи в рамках гри «Джура» проводяться протягом року відповідно до річного плану роботи навчального закладу.

V. Організаційні засади та зміст етапів гри «Джура»

5.1. До програми I, II та III етапів гри «Джура» включаються такі види змагань (конкурсів, вікторин):

- конкурс «Візитка рою»;
- брейн-ринг (за зразком гри «Що? Де? Коли?»);
- вікторини з історії України, зокрема з історії Збройних Сил України та історії козацтва;
- конкурси на кращу пісню, рукописну газету, кінофільм чи відеофільм про гру «Джура» та заходи в рамках гри;
- змагання на туристській смузі перешкод, спортивного та туристського орієнтування;
- конкурс технічної творчості;
- огляд якості (рівня) початкової військової підготовки;
- стройовий упоряд – особиста підготовка та дії в складі рою;
- військово-тактична підготовка у формі теренової гри на місцевості з використанням елементів страйкболу;
- фізична підготовка – крос, плавання, метання гранати, лазіння по канату або жердині, згинання і розгинання рук в упорі, опорний стрибок через «коня» тощо;
- медична підготовка – надання долікарської допомоги;
- цивільна оборона – виконання нормативів щодо роботи зі спеціальними приладами та користування індивідуальними засобами захисту, гасіння умовної пожежі та рятувальні роботи;
- комбіновані військово-спортивні та туристські естафети.

5.2. Напрями роботи в роях:

- навчання і фізичне загартування членів рою під час занять у гуртках, творчих об'єднаннях у навчальних закладах, за місцем проживання, в оздоровчих закладах;
- щорічні огляди військово-спортивної підготовки, патріотичного та духовного виховання козачат, джур козацьких і молодих козаків шляхом проведення змагань, зльотів, конкурсів за окремими умовами;
- туристські спортивні походи (пішохідні, кінні, лижні, велосипедні, водні), історико-краєзнавчі експедиції;

- виконання добродійних завдань під гаслом «Добре діло» на засадах козацького лицарства;
- участь в екологічних акціях та акціях милосердя, культурно-просвітницьких заходах;
- ведення колективного щоденника «Добрі справи»;
- навчання за розпорядком дня «День козака»;
- навчання та тренування в гуртках і секціях традиційних народних єдиноборств, козацьких бойових мистецтв, військового впорядку, туристської підготовки, розучування народних обрядів;
- вивчення народної культури, педагогіки та моралі; співпраця з дитячими й молодіжними організаціями України та зарубіжжя.

5.3. На всіх етапах гри «Джура» обов'язковим є конкурс на кращий звіт про добродійні справи під гаслом «Добре діло», що виконувались відповідно до ідейних принципів козацького лицарства.

5.4. Педагог-вихователь рою та козак-наставник, що призначаються керівником навчального закладу за їх згодою, відповідно до плану навчально-виховних заходів проводять заняття і тренування з козачатами, джурами козацькими і молодими козаками. В основі змісту занять лежать духовний розвиток та фізичне загартування, що реалізується у формі конкурсів, оглядів, естафет, змагань, вікторин тощо.

5.5. У рамках етапів гри «Джура» проводяться конференції, «круглі столи», диспути, зустрічі з ветеранами Збройних Сил України, представниками козацьких громадських організацій, краєзнавцями тощо.

5.6. Заходи у рамках гри «Джура», а також I, II та III етапи проводяться за умовами, що розробляються організаторами зазначених етапів згідно з цим Положенням.

VI. Документація та строки її подання

6.1. Для участі у III етапі гри «Джура» керівники команд у день заїзду на місце проведення заходу подають до головного штабу такі документи:

- наказ про відрядження команди на участь у III етапі гри «Джура»;
- затверджений список команди, у якому зазначаються: № з/п, прізвища та імена учнів, рік народження, навчальний заклад, місце проживання (до списку включаються також керівники команд);
- заявку на участь у III етапі гри «Джура», у якій зазначаються: № з/п, прізвища та імена учнів, рік народження;
- копії паспортів керівників та учнів від 16 років та свідоцтв про народження учнів до 16 років, завірені керівником навчального закладу, учнівські квитки;
- медичні книжки керівників команд;
- медичні довідки для учнів встановленого зразка.

6.2. Обробка персональних даних здійснюється відповідно до законодавства про захист персональних даних.

VII. Підбиття підсумків та нагородження переможців

7.1. Підсумки I, II та III етапів гри «Джура» підбиваються у кожному виді змагань (конкурсів, вікторин) (далі - змагання) окремо. Переможці визначаються за найбільшою сумою балів, набраних під час цих змагань.

Переможці у комплексному заліку I, II та III етапів гри «Джура» визначаються за найменшою сумою місць, зайнятих в усіх залікових видах змагань.

7.2. Переможці I, II та III етапів нагороджуються грамотами, дипломами, призами, оздоровчими та екскурсійними поїздками організаторів гри «Джура».

VIII. Фінансування гри «Джура»

8.1. Фінансування проведення I та II етапів гри «Джура» в районах (містах), в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, проїзд та харчування учасників гри «Джура», проведення тренувальних зборів, відрядження осіб, що супроводжують учнів, та суддів, нагородження переможців здійснюються за рахунок асигнувань, передбачених у відповідних бюджетах на відповідний рік Міністерством освіти і науки, молоді та спорту Автономної Республіки Крим, управліннями освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій та інших джерел фінансування, не заборонених чинним законодавством.

8.2. Витрати на організацію та проведення III етапу гри «Джура» здійснюються в межах відповідних асигнувань, передбачених Державним бюджетом України на відповідний рік, а також коштів, не заборонених законодавством.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства освіти і науки,
молоді та спорту України,
Міністерства оборони України
16.12.2011 № 1443/779

Зареєстровано

в Міністерстві юстиції України
29 грудня 2011 р. за № 1567/20305

ПОЛОЖЕННЯ про Всеукраїнську військово-патріотичну спортивну гру «Зірниця»

I. Загальні положення

1.1. Всеукраїнська військово-патріотична спортивна гра «Зірниця» (далі - Всеукраїнська гра) проводиться відповідно до Указу Президента України від 25.10.2002 N 948 (948/2002) «Про Концепцію допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді», розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 № 1718-р (1718-2010-р.) «Деякі питання військово-патріотичного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів» та наказу Міністерства

України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства освіти і науки України, Міністерства оборони України та Міністерства культури і туризму України від 27.10.2009 № 3754/981/538/49 (v3754643-09) «Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання молоді».

Проведення Всеукраїнської гри консолідує діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування всіх рівнів, навчальних закладів і громадських організацій щодо вирішення проблем військово-патріотичного виховання підростаючого покоління.

Обробка персональних даних здійснюється відповідно до законодавства про захист персональних даних.

1.2. Всеукраїнська гра проводиться з метою:

- формування почуття патріотизму у підростаючого покоління;
- набуття учнями (вихованцями) знань, умінь та навичок, необхідних майбутньому захиснику Вітчизни;
- пропаганди здорового способу життя, розвитку фізичних якостей.

1.3. Основними завданнями Всеукраїнської гри є:

- підготовка молоді до виконання конституційного обов'язку щодо захисту Батьківщини в Збройних Силах України та інших військових формуваннях, створених відповідно до законодавства України;
- підтримка та розвиток молодіжної ініціативи в справі освоєння військових спеціальностей;
- виховання майбутніх захисників Вітчизни на бойових традиціях українського народу та Збройних Сил України;
- формування свідомого ставлення до питань особистої та громадської безпеки, засвоєння теоретичних знань та розвиток практичних навичок поведінки в екстремальних ситуаціях;
- популяризація серед молоді здорового способу життя;
- удосконалення системи військово-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді в Україні.

II. Учасники Всеукраїнської гри

2.1. У Всеукраїнській грі беруть участь збірні команди учнів (вихованців) 5-9 класів (віком не старше 15 років станом на вересень-жовтень поточного року), які формуються на базі команди – переможця попереднього етапу Всеукраїнської гри із залученням учнів (вихованців), що показали кращі результати під час проходження конкурсів та змагань певного етапу Всеукраїнської гри.

2.2. Команда складається з 14 осіб, з них: 12 учнів (вихованців) (9 хлопців, 3 дівчат) та 2 керівника з числа педагогів та працівників органів освіти або військового управління.

III. Порядок проведення Всеукраїнської гри

3.1. Всеукраїнська гра проводиться в три етапи.

I етап (районний (міський), районний у містах) проходить у березні - квітні поточного року.

II етап (республіканський (Автономна Республіка Крим), обласний, міський (міста Київ та Севастополь)) проходить у травні – червні поточного року за участю команд, які стали переможцями I етапу Всеукраїнської гри.

III (фінальний) етап проходить у вересні-жовтні поточного року за участю команд, які стали переможцями II етапу Всеукраїнської гри.

3.2. Керівництво Всеукраїнською грою здійснюється Організаційними комітетами.

3.2.1. На I етапі – Оргкомітетами I етапу, склад яких затверджуються наказами відділів освіти районних (міських), районних у містах державних адміністрацій.

3.2.2. На II етапі – Оргкомітетами II етапу, склад яких затверджується наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту Автономної Республіки Крим, управлінь освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

3.2.3. На III етапі – Оргкомітетом III етапу, до складу якого входять представники Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Міністерства оборони України, Державної служби молоді та спорту України, Інституту інноваційних технологій і змісту освіти, установ Збройних Сил України.

Склад Оргкомітету III етапу затверджується наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

3.2.4. До повноважень Оргкомітетів відповідних етапів Всеукраїнської гри входить:

- створення головних суддівських колегій, мандатних комісій;
- визначення місця проведення Всеукраїнської гри;
- отримання та опрацювання протоколів.

Підсумкові протоколи районних (міських), районних у містах ігор подаються до Оргкомітету II етапу у строк до 30 квітня.

Підсумкові протоколи проведення II етапу Всеукраїнської гри подаються до Оргкомітету III етапу у строк до 30 червня за формою згідно з додатком 1 до цього Положення.

3.3. Проведення Всеукраїнської гри забезпечують:

- на I та II етапах – районні (міські), районні у містах відділи освіти, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту Автономної Республіки Крим, управління освіти і науки обласних,
- Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій;
- на III (фінальному) етапі – Державна служба молоді та спорту України та Інститут інноваційних технологій і змісту освіти.

3.4. Для участі у III (фінальному) етапі Всеукраїнської гри керівники команд подають до мандатної комісії:

- картки учасників Всеукраїнської гри за формою згідно з додатком 2 до цього Положення або учнівські квитки;
- копії свідоцтв про народження учасників Всеукраїнської гри, завірені керівником навчального закладу;
- копію підсумкового протоколу II етапу Всеукраїнської гри;
- заявку на участь у III (фінальному) етапі Всеукраїнської гри за формою згідно з додатком 3 до цього Положення у двох примірниках.

IV. Програма Всеукраїнської гри

4.1. Програма Всеукраїнської гри передбачає проведення конкурсів та спортивних змагань, а саме:

4.1.1. Конкурс строю та пісні:

Команди на місці для вивчення стройових прийомів демонструють виконання стройових прийомів згідно з навчальною програмою предмета «Фізична культура» відповідно до вимог Стройового статуту Збройних сил України, затвердженого Законом України від 24 березня 1999 року N 549-XIV (549-14). Конкурс завершується виконанням стройової пісні.

Критерії оцінювання: якість виконання елементів стройової підготовки та пісні, злагодженість дій, дисципліна строю, загальний вигляд команди.

4.1.2. Воєнно-історичний конкурс:

Проводиться за принципом гри «Вікторина» з використанням диференційованих питань з воєнно-історичної та військової тематики.

Критерії оцінювання: своєчасність, точність та повнота відповіді.

4.1.3. Вогнева підготовка:

У рамках конкурсу проводяться змагання зі стрільби (пневматична гвинтівка з відкритим прицілом; мішень № 8; відстань до мішені - 10 м; кожен учасник виконує 8 пострілів, з яких 3 пробних та 5 залікових).

Критерії оцінювання: кількість влучень, набраних кожним учасником команди.

4.1.4. Метання «гранати»:

Кожен член команди метає по 1 м'ячу для метання вагою 150 г у ціль - контур окопу розміром 3 x 1,1 м. Відстань до цілі - 15 м.

Критерії оцінювання: кількість влучень у ціль, набраних кожним учасником команди.

4.1.5. Долікарська допомога:

Виконуються дії з надання першої долікарської допомоги та перевіряється рівень теоретичних знань за навчальною програмою предмета «Основи здоров'я» 5-9 класи.

Критерії оцінювання: якість виконання практичних завдань та повнота теоретичних відповідей.

4.1.6. Топографічна підготовка:

Команди показують вміння та навички з топографічної підготовки за навчальною програмою предмета «Географія» 5-9 класи.

Критерії оцінювання: якість виконання практичних завдань та повнота теоретичних відповідей.

4.1.7. Спортивні змагання:

- швидкісний біг - 30 м;
- човниковий біг - 4 x 9 м;
- підтягування для хлопців;
- згинання та розгинання рук в упорі
- лежачи для дівчат.

Критерії оцінювання: якість виконання відповідних нормативів.

4.2. Воєнізована естафета «Десант»:

Усі команди є підрозділами спеціального призначення, закинутими до тилу супротивника для збору розвідданих та знищення замаскованого командного пункту. На початку естафети загін перебуває у вихідному районі в очікуванні повідомлень зі штабу.

Бійці загону проходять естафету зі своїми макетами автоматів. Естафета включає:

- передачу інформації;
- подолання імпровізованої смуги перешкод;
- рух за азимутом;
- конкурс на уважність;
- подолання інженерних та природних перешкод;
- подолання зараженої ділянки місцевості;
- метання «гранати» в ціль;
- захоплення штабу;
- повернення на вихідний рубіж з евакуацією учасника.

Критерії оцінювання: якість та швидкість виконання елементів естафети.

4.3. Оцінювання у конкурсах, змаганнях та естафеті здійснюється в балах. Призові місця та рейтинг місць команд визначаються за найбільшою сумою балів. Команди, які не взяли участі у конкурсі, змаганні чи естафеті посідають останнє місце в рейтингу.

V. Нагородження

5.1. Команди-переможці та призери Всеукраїнської гри визначаються за найменшою сумою зайнятих місць у конкурсах, змаганнях та естафеті. Серед команд, що посіли однакове рейтингове місце, переможець визначається за кількістю перших місць. Команда, яка не брала участь хоча б у одному виді програми, посідає місце після команд, які взяли участь у всіх видах програми.

5.2. Команди-переможці кожного етапу Всеукраїнської гри нагороджуються дипломами та призами.

5.3. Організаційні комітети кожного етапу Всеукраїнської гри самостійно визначають форми заохочення команд-переможців, призерів, учасників та їх керівників.

VI. Фінансування Всеукраїнської гри

6.1. Витрати, пов'язані з організацією і проведенням I та II етапів Всеукраїнської гри, здійснюються за рахунок джерел, не заборонених законодавством України.

6.2. Витрати на проведення III (фінального) етапу Всеукраїнської гри здійснюються з урахуванням таких вимог:

- оплата проїзду учасників, у тому числі керівників команд, членів Оргкомітету та суддівської колегії, до місця проведення Всеукраїнської гри та в зворотному напрямку, добові в дорозі за рахунок сторони, що відряджає;
- інші витрати здійснюються за рахунок Державної служби молоді та спорту України в межах видатків, передбачених на здійснення заходів

державної політики з питань молоді та державна підтримка молодіжних та дитячих громадських організацій та відповідно до Положення про порядок реалізації програм та проведення заходів з питань дітей, молоді, жінок та сім'ї, затвердженого наказом Державного комітету молодіжної політики, спорту і туризму України від 01.11.2000 N 2111 (з0153-01), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 21.02.2001 за N 153/5344 (із змінами).

6.3. Для нагородження команд-переможців, призерів, учасників та їх керівників Всеукраїнської гри можуть бути залучені інші кошти, не заборонені законодавством України.

VII. Порушення

7.1. За порушення правил безпеки та дисципліни під час проведення Всеукраїнської гри на команду за рішенням головної суддівської колегії накладаються штрафні санкції (зняття балів, додатковий час, дискваліфікація команди).

7.2. У разі невідповідності даних учасника Всеукраїнської гри даним, зазначеним у його картці, команда підлягає дискваліфікації.

7.3. У разі виявлення порушень цього Положення керівник команди, яка виявила порушення, повинен повідомити головну суддівську колегію Всеукраїнської гри та подати письмовий мотивований протест до закінчення відповідного конкурсу або змагання Всеукраїнської гри. При підтвердженні порушення результати команди анулюються.

VIII. Оскарження результатів

8.1. Результати окремих конкурсів, змагань та естафети Всеукраїнської гри можуть бути оскаржені керівником команди у письмовій формі до головної суддівської колегії Всеукраїнської гри не пізніше ніж за 30 хвилин після їх закінчення.

8.2. Оскарження негайно розглядаються головною суддівською колегією Всеукраїнської гри. За результатами розгляду виносяться рішення за підписом головного судді.

IX. Підготовка інфраструктури Всеукраїнської гри

Підготовку та належний технічний стан спортивних споруд забезпечують їх власники відповідно до Положення про порядок підготовки спортивних споруд та інших спеціально відведених місць для проведення масових спортивних та культурно-видовищних заходів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18 грудня 1998 року N 2025 (2025-98-п).

Директор департаменту загальної,
середньої та дошкільної освіти

О.В.Єресько

Директор департаменту соціальної
та гуманітарної політики

Б.П.Андресюк

Україна у Великій Вітчизняній війні

«Українською землею двічі прокотився руйнівний воєнний вал, не обминувши жодного, навіть найменшого населеного пункту. Оборонні та наступальні бої, які точилися на її території, стали важливою складовою небаченої битви на просторах від Баренцового до Чорного морів.

Так, перемога була одна на всіх, хто вступив у двобій з нацистською навалою. І ніхто не стояв за ціною. Для України ця ціна становила, за різними даними, від 8 до 10 мільйонів людських життів, колосальні суми економічних втрат.

Республіка дала армії і флоту понад 7 мільйонів воїнів. Кожен другий з них поліг на фронтах, а кожен другий з тих, хто залишився у живих, повернувся додому інвалідом. За питомою вагою у Збройних Силах СРСР, за кількістю удостоєних звання Героя Радянського Союзу та інших бойових нагород українцям та вихідцям з України належить друге місце. Вони ж очолювали більшість з 15 фронтів, були широко представлені серед інших полководців та воєначальників»

Президент України Л.Д.Кучма

Керівництво фашистської Німеччини велику увагу приділяло окупації України. Багата природними ресурсами, продовольством, а особливо працьовитим народом, Україна була ласим шматком для нахабних загарбників.

Важкий 1941-й рік. Україна приймає підступний удар ворога. Героїчно оборонялися прикордонники. Деякі прикордонні застави, гарнізони кількістю 40-50 чоловік, озброєні лише стрілецькою зброєю, утримували рубежі оборони 2-3 дні, хоч гітлерівці планували захопити ці пункти за 15-30 хвилин бою.

В перші дні війни 23-29 липня радянські механізовані війська завдали могутнього контрудару по ворожих танкових військах в районі українських міст Дубно, Луцьк, Броди, Рівне. В результаті наступ фашистських полчищ на Київ було затримано.

Яскраві сторінки в літопис бойової слави вписали захисники Києва, Одеси, Севастополя. І хоч радянські війська понесли значні втрати в оборонних боях, тисячі бійців і командирів потрапили в полон, ворог також заплатив дорогу ціну. Героїчна оборона Києва та Одеси

допомогла Радянській Армії зірвати фашистський план блискавичного наступу на Москву, Крим та Кавказ.

У Голосієвому під Києвом пролунав перший залп реактивної артилерії — легендарних «катюш», — який викликав цілковиту розгубленість і паніку в стані ворога. «Незабутнє видовище! Величезні палаючі факели з виттям і гуркотом шугонули над лісом, перекинулись на позиції ворога, несамовитим полум'ям упали на фашистські окопи. Фашисти тікали з таким поспіхом і розгубленістю, що покидали зброю»

Родимцев О.І., генерал-полковник, Герой Радянського Союзу

Мільйони синів і дочок України билися з ворогом в лавах Радянської Армії і Військово-Морського Флоту. В 650 винищувальних батальйонах налічувалося 150 тисяч бійців. До народного ополчення вступило близько 1,3 млн. чоловік. Понад 2 млн. брали участь у спорудженні оборонних укріплень.

Тільки під Києвом працювало близько 500 тисяч чоловік. 29 серпня 1941 р. в Київському драматичному театрі ім. Франка відбувся загальноміський мітинг молоді. Під час мітингу стало відомо, що ворог прорвав оборону і наближається до міста. Присутні у залі прийняли одностайне рішення: всім стати до зброї, а мітинг продовжити після ліквідації небезпеки.

Коли пізно ввечері молодь знову зібралася в театрі, багато стільців лишилися вільними. Понад 200 юнаків та дівчат не повернулися з поля бою. Ворог шалено наступав. У складних умовах з липня по жовтень 1941 р. з України було евакуйовані понад 500 великих підприємств, які продовжували працювати в різних куточках тодішнього Радянського Союзу.

Український учений, академік Є.О.Патон на Уралі в короткі терміни розробив унікальні швидкісні методи зварювання броні літаків (для штурмовиків ІЛ-2) і танків, за що у 1943 р. був удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

З 29 вересня по 4 листопада оборонялися радянські війська в районі Донбасу. Фашистам зі значними втратами вдалося оволодіти південно-західною частиною Донбасу, вийти на підступи до Ростова, але не вдалося оточити і знищити війська Південного фронту під командуванням генерала-полковника Я.Т.Черевиченка. Вже в цих кровопролитних боях розвалювався план фашистської «блискавичної війни».

1942-й рік розпочався загальним наступом Радянської Армії на великому фронті від північного заходу країни до Чорного моря. Продовжувалася героїчна оборона Севастополя.

Фашисти заблокували Севастополь з усіх боків. Шлях до міста - тільки морем. Але його ворог замінував магнітними мінами. На звичайну міну корабель мав наткнутися, магнітна ж підривала його на відстані. Командир морського катера Дмитро Глухов запропонував прокласти для наших кораблів прохід через мінне поле. Він все прорахував: якщо промчатися на швидкому катері — міни вибухнуть, але позаду катера, тож вибухи не зачеплять суденце.

Катер старшого лейтенанта Дмитра Андрійовича Глухова блискавично промчав по мінному полю, викликав вибухи одинадцяти мін і залишився неушкодженим. Дорога до Севастополя морем знову була вільною. Весною і влітку розгорнулася жорстока боротьба за стратегічну ініціативу. Фашистам вдалося розвинути наступ і провести вдалі операції в Криму та в районі Харкова, створити вигідні умови для проведення великої наступальної операції. Стратегічна ініціатива перейшла до рук ворога.

Гітлерівці захопили Донбас, великі райони на березі Дону. І земля українська, і люди стогнали під кованим чоботом фашистського звіра. Як можна забути ті жахи, що їх творили нелюди! Фашистські окупанти створили на території України понад 230 концтаборів і гетто. Сотні тисяч військовополонених, жінок, дітей, старих, інвалідів стали в'язнями.

За час окупації України 1941-1944 рр. гітлерівці знищили понад 5 млн. чоловік (3,8 млн. мирних жителів і близько 1,5 млн. військовополонених); 2,4 млн. чоловік вивезли на роботи до Німеччини.

У роки війни загинув кожен шостий житель України. Більше ніж двісті п'ятдесят українських сіл були спалені окупантами дотла. «Згідно з концепцією фюрера, не може бути мови в найближчі десятиліття про незалежну Україну. Фюрер думає про німецький протекторат в Україні на 25 років»

*Альфред Розенберг, міністр
окупованих територій Сходу*

Не могла терпіти Україна такої наруги. Страшним був гнів народу. І малі, і старі переповнювалися ненавистю, йшли в партизани, створювали підпільні осередки. Полум'я партизанської боротьби охопило всю Україну. Партизани знищили майже півмільйона гітлерівців, підірвали близько п'яти тисяч ворожих ешелонів.

Після розгрому фашистських військ під Сталінградом Радянська Армія почала свій переможний наступ. На початку 1943 року радянські війська здобули блискучі перемоги. Воронежський і Брянський фронти під командуванням генералів Ф.І.Голікова та М.А.Рейтера в січні-лютому завдали сильних ударів ворожим арміям і просунулися на 200-300 км, звільнили міста Воронеж, Курськ, Белгород, Харків. Жорстокими були бої за Донбас і Ростовську область.

Фашистам вдалося завдати кілька контрударів, відтіснити радянські війська і знову захопити Харків та Белгород. Наступ німецьких військ було зупинено. Якраз тоді й утворилася знаменита Курська дуга — виступ фронту в районі Курська. Після

перемоги на Курській дузі радянські війська 23 серпня остаточно оволоділи Харковом. Наступ продовжувався від Великих Лук до Чорного моря.

У вересні радянські війська вийшли до Дніпра. Битва за Дніпро — одна з блискучих сторінок Великої Вітчизняної війни. Метою цієї масштабної наступальної битви було звільнення Лівобережної України, Донбасу, Києва і захоплення плацдармів на Дніпрі. В ході битви були проведені Донбаська, Дніпровська повітрянодесантна, Київська наступальна та Київська оборонна, Мелітопольська, Запорізька операції.

Радянські війська розгромили угруповання противника на Лівобережній Україні та в Донбасі, захопили стратегічні плацдарми на Дніпрі, звільнили понад 38 тисяч населених пунктів, в тому числі міста Київ, Запоріжжя, Дніпропетровськ, Мелітополь, Конотоп, Бахмач, створили умови для наступу в Білорусії та повного звільнення Правобережної України. До цих перемог радянські війська вели генерали армії, командувачі фронтів К.К. Рокосовський, М.Ф.Ватутін, І.С.Конєв, Ф.І.Толбухін, Р.Я.Малиновський.

З 24 грудня 1943 по 17 квітня 1944 р. розгорнулася гігантська битва на Правобережній Україні, в якій брали участь 1,2,3 і 4-й Українські фронти під командуванням генералів М.Ф.Ватутіна, Т.С. Конєва, Р.Я.Малиновського, Ф.І.Толбухіна. Вже було досить бойової техніки, радянські війська кількісно і якісно переважали ворога, їхні дії були стрімкими, удари могутніми.

Командуванням Радянської Армії грамотно був спланований і проведений стратегічний наступ, в ході якого відбулося 10 операцій: Житомирсько-Бердичівська, Кіровоградська, Корсунь-Шевченківська, Рівне-Луцька, Нікопольсько-Криворізька, Проскурівсько-Чернівецька, Умансько-Ботошанська, Березнеговато-Снігирівська, Поліська та Одеська. Координацію дій фронтів здійснювали маршали Радянського Союзу Г.К.Жуков та О.М.Василевський.

Битва на Правобережній Україні — одна з наймасштабніших стратегічних операцій війни. Вона розгорнулася на фронті довжиною до 1300-1400 км. За чотири місяці було розгромлене все південне крило Східного фронту фашистів, радянські війська просунулися на 250-450 км, з оперативністю, доти незнаною у світовій історії воєн, форсували дві могутні ріки — Південний Буг і Дністер, вийшли до південно-західних кордонів СРСР і перенесли бойові дії за кордон.

У квітні-травні 1944 року війська 4-го Українського фронту, окремої Приморської армії (генерал А.І.Єременко), Чорноморського флоту (адмірал Ф.С.Октябрський) та Азовської військової флотилії (контр-адмірал С.Т.Горшков) прорвали оборону противника в Криму і повністю звільнили його від окупантів. Особливо жорстокі бої відбувалися на підступах до Севастополя. Але якщо в 1941-1942 роках фашистським військам знадобилося 250 днів для взяття міста, то у 1944 році радянські війська зробили це за 5 днів.

В розпал наступальної операції влітку почався наступ в західних областях України. Війська 1-го Українського фронту розгромили ворожу групу армій «Північна Україна» і за півмісяця просунулися на відстань понад 200 км. В результаті Львівсько-Сандомирської операції звільнили Львів, Перемишль, Станіслав (нині Івано-Франківськ), Рава-Руську. А в результаті Східно-Карпатської, Карпатсько-Дуклінської та Карпатсько-Ужгородської операцій (8 вересня - 28 жовтня) звільнено всі західні області України та Закарпаття.

Україна була повністю звільнена від загарбників. Визволення України тривало майже два роки. За неї вели жорстокі бої десять фронтів, окрема Приморська Армія, сили Чорноморського флоту, що становили майже половину особового складу і бойової техніки всієї діючої армії. Внесок українського народу у перемогу над фашизмом неоцінний.

З п'ятнадцяти фронтів, що діяли під час Великої Вітчизняної війни, більше половини були очолені маршалами та генералами, українцями за походженням. Серед них: командуючі фронтами Й.Р.Апанасенко, М.П.Кирпонос, С.К.Тимошенко, А.Л.Єременко, І.Д.Черняхівський, Р.Я.Малиновський, Ф.Я.Костенко, Я.Т.Черевиченко.

Близько 2,5 млн. воїнів-українців нагороджені орденами та медалями, понад 2 млн. - удостоєні звання Героя Радянського Союзу, з них тричі удостоєний цього звання І.М.Кожедуб.

Зі ста п'ятнадцяти двічі Героїв Радянського Союзу — тридцять два є українцями або уродженцями України. З чотирьох Героїв Радянського Союзу і, одночасно повних кавалерів ордена Слави, два — українці. Це черкашанин І.Г.Драченко і херсонець П.Х.Дубинда. Близько 4-х тисяч бійців — представників 43-х національностей удостоєні звання Героя Радянського Союзу за мужність і відвагу в боях на території України.

Воїни-українці були визволителями народів Європи, вони штурмували Берлін, а українець Ф.М.Зінченко, Герой Радянського Союзу, командир 756-го стрілецького полку, був першим комендантом рейхстагу.

СВЯТО ПЕРЕМОГИ

Вони у битві чесно полягли —
а іншого ні вибору, ні змоги.
Вони загинули. Але перемогли,
бо віддали життя для Перемоги.

Живу їх пам'ять вік шануєм ми,
увічнивши у обеліск безсмертя.
Та кулями пробитими грудьми
не зупинити ворогів упертих.

Загиблих поховали між беріз,
в їх шепоті і онімілім співі,
ішли у бій — не витирали сліз,
а закипали у священнім гніві.

Перемогли! І радість між епох:
біля рейхстагу, сильні, благородні,
гриміли радістю величних перемог
в найвищій щасті — щасті всенародній!

Тож в дні не забуваймо вікові:
здійнявши стяг, хто впав подовж дороги,
нам перемогу здобули живі;
у день осмути — свято Перемоги!

Анатолій Таран

ВІЙНА

Доля орана, переорана,
Зморшки-борозни на лиці.
Щастям збіднена, горем зморена,
Від осколків – одні рубці.
З смерті вирватись поталанило,
Спогад траурний, геть гіркий.

ПРОСТИ, ВІТЧИЗНО!

Прости рядовому, Вітчизно кохана,—
З іменням твоїм я пішов на війну.
Прости, що не вмер я славною смертю
На полі бою... Прости, як вину.

Я й порошинки твоєї не зрадив,
Інакше — нікчемно б я жити став.
Волхов є свідком: я не злякався,
Клятви священної не сплямував.

Я не злякався, коли кулі й снаряди
Падали, наче смертельні дощі.
В час, коли трупами поле вкривалось,
Не розгубився, не втік у кущі.

В час, як попереду, справа і зліва
Шлях відрізали, змикалось кільце,
Груди мої обливалися кров'ю,
Та я до кінця був твоїм бійцем.

Я бачив, як смерть все ходила за мною,
І я говорив їй: — Коси ж до пуття!
Підходь, одного я від тебе хочу —
Щоб не скінчити в рабстві життя.

Чи ж не писав я, дружино, до тебе:
«Ти не турбуйся і вір мені:
Крапля крові остання проллється,—
Та я не сплямую присяги, ні!»

А чи ж не я давав слово у віршах,
Ще як рушав на криваву війну:

Все калічило, било, ранило —
Пережовано дні, роки...
Доля мічена, покалічена,
А виною всьому вона —
Тричі проклята, в смерть приречена,
Душогубка людей – війна.
Доля орана, переорана...

Віктор Геращенко

«Смерті — з ненавистю посміхнуся
Навіть тоді, як востаннє дихну».

Знай, що любов твоя, подруго мила,
Муки полегшить в смертельній млі,
І про любов до Вітчизни й до тебе
Кров'ю, повір, напишу на землі.

А ще я казав, що спокійним буду,
Коли за Вітчизну згорю дотла...
Вір же, Вітчизно: ця моя клятва
Живою водою для серця була.

Та доля лиха насміялася з мене,
Краще б мене пронизав багнеті
Що мені діять? В останню хвилину
Зрадив мені мій пістолет...

Себе скорпіон жалом убиває,
Пада на скелю беркут грудьми.
Хіба ж я не був таким беркутом, друзі,
Беркутом, що ненавидить пітьми?

Повір же, Вітчизно, що був таким я.
Коли остання хвилина прийшла,—
Зі скелі готовий був кинутись сміло,
Піднявши у небо два гордих крила!...

Що діяти? Раптом одмовивсь від слова
Мій пістолет... Мов на зло, занімів...
І ворог скував мені німічні руки
І курявим шляхом на захід повів.

З полону жадібно на схід дивлюся,
Мені що не день, то все гірш і гірш.
Та з серця беркута молодого
Полум'ям помсти дихає вірш!

І знову зоря над колючим дротом,
Мов стяг моїх друзів, що кличе жить!
Душа полонена горить не від рани,—
Кривавою ненавистю горить!

ВОЇНОВІ

Коли затишне вітер у деревах
І води віддзеркалять рідний дім.
Коли по вікнах і столі твоїм
Заграє сонце в одсвітах рожевих

І мати, що устала із труни,
Тобі розчесе кучері русяві,—
Про дні, прожиті у диму і в славі,
Ти для сусідів слово розпочни.

Згадай про них, товаришів незмінних —
Степовиків, поморів, шахтарів,—
З незнаним часто передзвоном слів.
Але в одвазі й вірності єдиних.

Багато з них, немов стебло трави,
Ворожа сила в полі підкосила,
Але усіх вела вперед і гріла
Сурма неподоланної Москви.

І сам: ти впав був од тяжкої рани,
Та прапор полку у руці втримав,—
І орден серце мужнє осіяв
Героєві без плями і догани.

Тільки одна в мене є надія —
На непроглядну серпневу ніч.
Гнів до фашизму, любов до Вітчизни
Вийдуть з полону — волі навстріч!

Тільки одна є надія: з вами
Разом іти у вогні і диму.
Просить нескорене, зранене серце:
Дайте у битві місце йому!

Муса Джаліль

Великий гнів і непогасний пал
Тобі левину навівали силу,
Бо всі боролись за Отчизну милу,
Як за життя,— солдат і генерал.

Ти пам'ятаєш мури Сталінграда
І грізні громи Курської дуги,
Приніс ти на дніпрові береги
Гілля зелене батьківського саду!

Од Волги й Дону ніс ти до Карпат,
Свого народу здійснюючи волю,
Жадобу помсти, крик святого болю,
Син матері і брату — рідний брат.

Поглянь в вікно — твоя це перемога,
Це дружби й братства пам'ятник живий,-
Цей лан, цей сад, цей порив твій і мій,
Ця в безміри прокладена дорога.

Вершиться суд над душогубом злим,
Вінчає лавр чоло твоє стемніле,
І знову ти обличчя бачиш миле
В сусідському колі крізь родимий дим.

Живе сім'я велика і єдина!
Твій крок твердий усі світи потряс —
І на стіні до Пушкіна Тарас
Промовив: «Воскресає Україна!»

Максим Рильський

ЗА РІДНУ ЗЕМЛЮ

На наші ясні зорі,
На наші тихі води
Руїну, смерть і горе
Несуть вони, народе!
Та хай цей сон проклятий
Грабіжникам не сниться —
Довіку не топтати
Їм нашої пшениці.

Гей, сміло стань,
Гей, прямо глянь
Ти ворогам у вічі!
На славний бій,
Останній бій,
Усіх Отчизна кличе!

У бій за наші ниви,
За ясний сміх дитячий,
За юний спів щасливий.
За славний труд гарячий,
Вперед, полки суворі,
Під прапором свободи
За наші ясні зорі,

ПРО ВІЙНУ

У Ковелі на вокзалі ми зустрілись.
Чекаючи на поїзд, удвох розговорились:-
Кремезний сивий ветеран і я.
-Горіла в полум'ї на місці цім уся земля, -
Обвівши поглядом будинки чепурні,
Ветеран сказав, згодом додав, -
Я Ковель від фашистів визволяв.
Він дерев'яний був, згорів до тла -
Залишились лиш попіл та зола.
По війні, ось бачиш, як відбудували,
Криваві рани усі залікували.
А от душу - душа горить й понині,
Коли згадаю тих, хто в домовині.
На вірну смерть під кулі посилали.
Дніпро-ріку на дошках форсували.
Вода від крові червоніла,
Ревли пороги і пінилися хвилі,
Гойдаючи тіла - вже не живі.
Примовк на хвилю ветеран,

За наші тихі води.
Гей, сміло стань,
Гей, прямо глянь
Ти ворогам у вічі!
На славний бій,
Останній бій.
Усіх Отчизна кличе!

За кров братів пролиту,
За кожен плач дитяти
Проклятим відплатити,
Розбійників скарати.
Щоб жити нам в спокої,
Щасливо і погідно,
За Партію — до зброї,
За землю нашу рідну?

Гей, сміло стань,
Гей, прямо глянь
Ти ворогам у вічі!
На славний бій,
Останній бій.
Усіх Отчизна кличе!

Максим Рильський

Збіг смуток на чоло - то біль від ран.
Розвідку боєм ми вели.
По скошеному полі до полукіпок ішли.
Зловіща тиша, сонечко в горі,
Співають пісню цвіркуни в траві.
От-от кінець дорозі цій важкій
Та grimнув залп - і поламався стрій.
Ворожі танки, що приховані стояли,
Впритул свинцем солдатів розстріляли.
Від Волги до Берліна кров і піт,
Звитяга, слава пройдених доріг,
Братські могили та хрести
І сльози матері, коханої, вдови.
Народів всіх незрима сила
Чуму фашизму зупинила.
День Перемоги - яблуневий цвіт.
То світла пам'ять, уклін і шана
Тим, хто приліг спочить навік.

Валентина Ланевич

ДЕНЬ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Сценарій виховного заходу

Мета. Відзначати День Збройних Сил України, сприяти згуртуванню дитячого колективу. Розвивати розумові і фізичні здібності, кмітливість і спритність. Виховувати патріотичні почуття до рідної землі, дружби та взаємоповагу один до одного, взаєморозуміння. Прищеплювати прагнення до занять фізкультурою. Збереження народних звичаїв, традицій, свят.

Обладнання: святково прибраний зал, музичне обладнання, напис «6 грудня – День Збройних Сил України».

Дійові особи: ведучий, 6 учнів, куратор.

Привітання:

1. Дорогі захисники Української держави! 6 грудня – День Збройних Сил України. Незважаючи на досить невелику офіційну історію українського війська, справжній вік Української армії сягає кількох століть, а її бойові традиції формувалися у важких кривавих війнах і конфліктах від Київської Русі до Великої Вітчизняної війни. І сьогодні солдати і офіцери Збройних Сил України гідно продовжують традиції своїх дідів і батьків. Не всі нині, на превеликий жаль, розуміють значення власної армії, призначення якої захищати суверенітет та незалежність держави від зазіхань зовнішніх агресорів. Бажаєш жити в мирі – готуйся до війни, говорить мудре народне прислів'я. Армія — це один з основних елементів стабільного і впевненого розвитку Української держави, а тому й рівень забезпечення військових має бути відповідним до покладених на них завдань. Нині ж до складнощів військової служби додаються численні життєві проблеми, насамперед, житлово-побутові, які не надихають оптимізмом і наснагою офіцерський корпус, особливо молоде покоління військовослужбовців.

Щиро вітаємо всіх військовослужбовців з Днем Збройних Сил України та бажаємо Вам усім незламної волі в подоланні труднощів військового буття, надійного родинного тилу, богатирського здоров'я та звершення всіх ваших мрій і побажань.

2. Дорогі захисники Вітчизни! Сердечно вітаємо вас із Днем Збройних Сил України. Бажаємо здоров'я, щастя, благополуччя та родинного затишку.

На наших військових покладена священна місія – боронити рідну землю, забезпечувати мирне життя свого народу. Історія Української держави, і її Збройних Сил свідчить про те, що вони з честю виконують її. А народ відповідає на це любов'ю та пошаною.

Щиро вітаємо Вас з Днем Збройних Сил України, бажаємо міцного здоров'я, успіхів у військовій підготовці, щастя Вам та Вашим рідним і близьким! Сила та міць української держави – у єдності армії та народу, тому прийміть найщиріші вітання до Вашого професійного свята і й надалі своєю важливою справою нагадуйте всьому світові про те, що Україна у надійних руках.

Зі святом Вас!

3. Шановні військовослужбовці! Дорогі захисники Вітчизни! Від щирого серця вітаємо Вас з Днем Збройних Сил України!

Сьогодні українська армія проходить складний етап становлення. За плечима військових Збройних Сил України славні традиції предків, великі звитяги козацтва та наших батьків і дідів, які здобували перемогу над фашизмом.

Ми хочемо звернутися до солдатів і офіцерів, які щодня щиро, вірою і правдою служать Українському народові. Сьогодні Ваше свято, бо українське військо сильне Вами.

Захист незалежності та територіальної цілісності рідної землі в усі часи був покликанням та обов'язком справжніх чоловіків. Ми віримо в те, що українська армія стане національною гордістю, гарантом стабільності та безпеки України.

Щиро зичимо миру та спокою Вам, дорогі друзі, подальших успіхів у вдосконаленні бойової майстерності, добра та достатку Вашим оселям.

Ваша мужність та сила здатні подолати будь-які перешкоди. Прихід до влади справжніх патріотів сприятиме подальшому формуванню війська високого професіоналізму та патріотичного вишколу.

4. До солдат, офіцерів і генералів, до всіх, хто служить у Збройних Силах України.

Вітаємо з Днем Збройних Сил усіх, хто зі зброєю в руках стоїть на сторожі України. Ви стали спадкоємцями високої слави українського козацтва, героїв визвольних змагань і переможців фашизму. Мужність і професіоналізм, виявлені українськими солдатами у ході миротворчих операцій, вже здобули молодому українському війську повагу і вдячність у світі. Вірю, що Збройні Сили України і надалі з честю виконуватимуть свій обов'язок перед Вітчизною, надійно захищатимуть мир і спокій українського народу.

Бажаємо всім солдатам, офіцерам і генералам мужності, сил і здоров'я, добра у рідинах. Бажаємо всім нам миру і спокою на всій українській землі.

Слава вам і слава Україні!

Історія створення Збройних Сил України

Емблема Збройних Сил України

Військо – основа державності. Українське військо завжди було одним з найсильніших і одним з найпотужніших.

У прадавні часи, коли перші слов'яни поселилися на землях України, вони були змушені захищатися від загарбницьких нападів кочівників. Потім, коли була створена держава Київська Русь, для її зміцнення треба було сильне військо. Це допомогло першій державі на нинішній території України стати однією з наймогутніших в Європі. Монголо-татарську орду зміг зупинити лише король Галицько-Волинського королівства Данило Галицький.

Яскравим прикладом важливості армії для держави є Запорізька Січ. Головою держави був гетьман, який також керував армією. Запорізькі і реєстрові козаки були

одними з найпотужніших у Європі. Із-за цього козаки і змогли відділити частину від Речі Посполитої для створення власної держави.

Також українські військові проявляли мужність і силу у боротьбі за інші країни: реєстрові козаки у складі Речі Посполитої допомагали у над важливих битвах, у складі Російської Імперії допомогли вистояти найсильнішу на той час армію Наполеона, мужньо захищали Севастополь у Кримській війні, як у складі Австрії, так і Росії сумлінно відстоювали їх інтереси у I Світовій Війні.

Як справжні патріоти захищали Українську народну Республіку від нападів російського уряду. Не останню роль відіграли у Громадянській війні.

Головний удар прийняли на себе саме українські військові у захисті СРСР у II Світовій Війні. Саме завдяки ним вдалося стримати наступ нациських військ і потім зовсім здолати їх.

Одними з найкращих вважалися українські військовослужбовці вже у мирні часи у СРСР. Військові спеціалісти з УРСР вважалися найкращими були найповажнішими і найбажанішими у Радянському Союзі.

Після розпаду Радянського Союзу і проголошення в 1991 році незалежності, Україна успадкувала одне з найбільш потужних угруповань військ у Європі, оснащене ядерною зброєю та сучасними зразками звичайного озброєння та військової техніки.

На території України на той час дислокувалися: ракетна армія, три загальновійськові та дві танкові армії, один армійський корпус, чотири повітряні армії, окрема армія Протиповітряної оборони (ППО), Чорноморський флот.

Усього угруповання військ і сил нараховувало біля 780 тисяч чоловік особового складу, 6,5 тисячі танків, близько 7 тисяч бойових броньованих машин, до 1,5 тисячі бойових літаків, понад 350 кораблів та суден забезпечення, 1272 стратегічних ядерних боеголовок міжконтинентальних балістичних ракет та майже 2,5 тисячі одиниць тактичної ядерної зброї.

Проте це не були ще Збройні Сили незалежної держави в повному розумінні цього слова, Україна отримала лише окремі фрагменти військової машини Радянського Союзу.

Тому 24 серпня 1991 року Верховна Рада України ухвалила рішення про взяття під свою юрисдикцію усіх розташованих на українському терені військових формувань Збройних сил колишнього СРСР, та про створення одного з ключових відомств – Міністерства оборони України.

З цього часу наша держава стає лідером серед колишніх радянських республік у справі створення власної армії, вбачаючи в ній основу і гаранта реальної державності. Уряд України приступив до створення Збройних Сил та інших військових формувань.

Процес військового будівництва в Україні умовно можна розподілити на такі етапи:

- перший, з 1991 по 1996 роки – формування основ Збройних Сил України;
- другий, з 1997 по цей час – розвиток і модернізація Збройних Сил України.

Характерними ознаками першого з них були одночасне формування правової основи діяльності Збройних Сил, реорганізація їх структур, створення відповідних систем управління, забезпечення та інших елементів, необхідних для їх функціонування.

При цьому становлення Збройних Сил України у згаданий період супроводжувався значним скороченням військових структур, чисельності особового складу, кількості озброєнь та військової техніки.

Верховною Радою України був прийнятий над важливий пакет законодавчих актів стосовно воєнної сфери: Концепція оборони і будівництва Збройних Сил України, постанова «Про Раду оборони України», Закони України «Про оборону України», «Про Збройні Сили України», Воєнна доктрина України та інші.

На ті ж роки припадає й реалізація ядерного роззброєння України. Воно є однією із найбільш значних історичних подій кінця XX-го сторіччя. Вперше в історії людства держава добровільно відмовилася від володіння ядерною зброєю. На 1 червня 1996 року на території України не залишилося жодного ядерного боєзаряду.

Незважаючи на різноманітні труднощі того періоду були закладені основи національного війська незалежної держави: за короткий термін були створені Міністерство оборони, Генеральний штаб, види Збройних Сил, системи управління, підготовки і всебічного забезпечення військ (сил).

Негативно вплинула на процес військового будівництва також часта зміна керівництва військового відомства. Так, з 1991 по 1996 роки змінилося три Міністри оборони і чотири начальники Генерального штабу. З початком формування Збройних Сил України було оновлено понад 70% керівного складу. Змінилися майже усі командувачі військ військових округів, армій, командири корпусів та дивізій.

На розв'язання проблем того періоду наклалися труднощі, пов'язані зі значним міждержавним переміщенням військових кадрів. З 1991 по 1994 роки з України в інші держави було переведено близько 12 тисяч офіцерів та прапорщиків і понад 33 тисячі повернулося на Батьківщину.

Безумовно, головною причиною незадовільного виконання основних заходів будівництва Збройних Сил України було постійне зниження у Державному бюджеті України, як загальної частки видатків на національну оборону взагалі, так і, витрат на утримання Збройних Сил, закупівлю озброєння і військової техніки, проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт зокрема.

Безумовно для того, щоб Україна стала займати поважне місце серед країн світу треба створити гарну армію. Для цього у нас є досить потужна основа, яка залишилась з радянських часів: досвідчені кадри, підприємництва, частково техніка, потужні військові навчальні заклади. Українську армію треба модернізувати під сучасні вимоги.

Ведучий. Політичний, економічний, духовний розвиток України можливий за умови гарантування її державного суверенітету, політичної незалежності, збереження територіальної цілісності та недоторканості кордонів. Гарантом національної безпеки України виступають боєздатні Збройні Сили, побудовані за принципом оборонної достатності. Збройні Сили є необхідним атрибутом держави і виконують її найголовнішу - захисну - функцію.

Сьогодні строкова військова служба відповідно до Конституції та Закону України «Про загальний військовий обов'язок» є почесним обов'язком кожного громадянина (чоловічої статі). Хоча, потрібно зауважити, що багато службових

посад в армії займають жінки і їх кількість з кожним роком зростає. Тому це свято стосується всіх, це свято України!

Ніщо не виникає на порожньому місці. Має свою передісторію і українська армія.

1-й учень. На початковому етапі східнослов'янської цивілізації воєнна організація була родоплемінною. Саме рід дбав про зброю та воєнне спорядження, забезпечував охорону осель, городів від ворогів. Не було ніяких рангів чи ступенів. Керував вояками воєвода або князь.

У III - IV століттях давньослов'янське військо мало примітивну організацію, просту зброю, слабку дисципліну. Однак, слов'янські воїни дивували всіх своєю сміливістю.

2-й учень. У часи Київської держави військо складалося з дружини князя та народного ополчення. Члени дружини мали вірно служити князеві, бути готовими з ним йти на війну. Князі утримували дружинників, платили грішми, давали землі.

Другою частиною війська було народне ополчення – воїни. До ополчення приймали міський люд, селян – хліборобів. При цьому до боротьби з ворогом залучали всіх, незважаючи на вік, озброєність, досвід.

3-й учень. За княжої доби були два основні роди війська: оружники і стрільці. Оружники мали на озброєнні панцир, шолом, щит, меч, спис. Стрільці - лук і стріли.

Головною ударною силою виступала важкоозброєна піхота. Кінноту вперше використали князі Олег та Ігор у X столітті в походах на Візантію, на греків.

Бій з ворогом починав князь, першим кидали спис. Коли списи ламалися, бій продовжували мечами. Лучники із-за мурів міста обстрілювали ворога. З часом піхота поступилася місцем кінноті. Після того, як кіннота здобувала перемогу, піхота закінчувала битву: розбивала залишки ворога, захоплювала бранців у полон, забидала здобич, зброю.

Збиралося військо за наказом князя, оскільки не було на той час постійним. Спеціальні військові навчання у війську не проводились.

4-й учень. 6 грудня 1240 року закінчилась історія княжого Києва, поховавши під руїнами Десятинної церкви останніх захисників свого міста. Могутня Київська Русь перестала існувати, а для її народу почалася епоха двохсотлітнього татарського рабства. Втративши можливість себе захищати, Київська Русь втратила свою державність.

Хоча спроби відновити суверенітет були неодноразовими. Згадаймо хоча б Галицько-Волинське князівство і славного Данила Галицького.

5-й учень

Україно! Сивий степ - моя колиска.
І спасибі, що його ти зберегла.
Я вклонюся цьому степу низько-низько,
Поцілую чисту воду джерела.
Я приляжу серед літа, серед віку,
Припаду чутливим серцем до трави
І почую: десь підкова плаче гірко
І тупоче тьма лихої татарви.

Я почую: розмовляють між собою
Скромний горбик і запорошений курган.
Ох, чимало костюмахою-косою
Накосила тут розлючена карга!
Україно! Чую голос недалеко:
Ти могил не обмини, не обмани!
Я не знаю - джерело чи око предка
Пильно дивиться на мене з глибини.

6-й учень

Страшна епоха Золотої орди, Кримської орди.

Щороку з України забирали в орду кожного десятого хлопця й десяту дівчину...

За річкою вогні горять:
Там татари полон ділять.
Село наше запалили
І багатства розграбили,
Стару неньку зарубали,

А миленьку в полон взяли.
У долині бубни гудуть,
Бо на заріз людей ведуть;
Коло ший аркан в'ється,
А по ногах ланцюг б'ється...

Ведучий. Від татарських нападів народ почав тікати з пограничних місць у глиб України, а на межі з татарщиною залишилось вільне Дике поле, яке сягало аж по сучасну Київщину.

А коли в Україну прийшли польські порядки, багато сміливців почали тікати на вільні землі Дикого поля. Молоді українці вирушали ватагами зі зброєю, обирали отамана, будували курені та січі від можливих набігів татар.

5-й учень. Життя на «вольниці» без пана і хлопа дедалі більше вабило молодих людей. А коли їм вдавалося відбити бранців і награбований товар - щастю не було меж. Отож поступово самоорганізовані козаки ставали захисниками рідного краю. І в 16 столітті Дмитро Вишневецький своїм коштом разом з козаками будує на Хортиці фортецю - перший козацький бастіон захисту від завойовників. Для змученого віками народу України Хортиця стала символом боротьби за незалежність.

1-й учень.

Над Хортицею хмари, як віки...
Дніпро біжить за ними у погоню.
Сивіючі, обпалені боки,
Як на дніпровській переправі - коні...
Давай уяву пустим до води.
Які вона таїни перекаже.

Іди на клич, козацький кінь, іди
Ти не придуманий, ти справжній.
Я виріс тут і знаю, що трава,
Коріння переплівши, вкрила тайну -
Гетьманський скарб, де мерзне булава,
Де царгородський меч мовчить причайно.

2-й учень. Козацьке військо впродовж віків було армією, яка протистояла чужинцям, яка боронила свою землю і український народ від загарбників. Запорізька Січ уславилась іменами Байди Вишневецького, Сагайдачного, Хмельницького, Дорошенка, Сірка, Виговського...

Найбільшу славу здобув Богдан Хмельницький. Ціла доба в історії України називається Хмельниччиною.

(Звучить пісня «Ой на, ой на горі...»)

Ой на, ой на горі там женці жнуть,
Ой на, ой на горі там женці жнуть,
А попід горою, яром-долиною козаки йдуть,
Гей долиною, гей, гей широкою козаки йдуть.

Попе..., попереду Дорошенко,
Попе..., попереду Дорошенко.
Веде своє військо, Військо Запорізьке хорошенько,
Гей долиною, гей, гей широкою хорошенько.

А по..., а позаду Сагайдачний,
А по..., а позаду Сагайдачний.
Що проміняв жінку на тютюн та люльку необачний,
Гей долиною, гей, гей широкою необачний.

Ой ве..., ой вернися Сагайдачний,
Ой ве..., ой вернися Сагайдачний.
Візьми свою жінку віддай тютюн, люльку необачний,
Гей долиною, гей, гей широкою необачний.

Мені, мені з жінкою не возиться,
Мені, мені з жінкою не возиться.
А тютюн та люлька козаку в дорозі знадобиться,
Гей долиною, гей, гей широкою знадобиться.

Ой хто, ой хто в лісі озовися,
Ой хто, ой хто в лісі озовися.
Викрешемо вогню, тай запалим люльку не журися,
Гей долиною, гей, гей широкою не журися.

*Гетьмани
Богдан Хмельницький та
Петро Дорошенко*

3-й учень. Служити в козацькому війську в народі вважалось найпочеснішою справою. Навіть ті матері, що в звичайний час благали синів не ходити на Запорозжя, під час великого походу самі виряджали дітей у військо.

З суботи на неділю загадали на війну;
Загадали на війну, хто сина має;
А хто не має, нехай наймає.

Мала ненька одного сина Івана,
Та й та вислала, та научала:
«Ой їдь, сину, та на війноньку!»

6-й учень. Після приєднання України до Московщини права і «вольності» війська запорізького урізались і урізались. А за часів Катерини II взагалі була скасована Запорозька Січ. Останнього гетьмана Петра Калнишевського було заслано у Соловецький монастир. Це сталося 1775 року.

Чорна хмара наступає,
Либонь дощик буде.
Вже ж нашого Запорозжя
Довіку не буде.
Бо цариця, наша мати,
Напуст напустила:

Славне військо запорозьке
Та й занастила...
Ой із-за гори, з-за Лиману
Вечір повіває:
Кругом Січі Запорозької
Москаль облягає...

5-й учень. Український народ залишився без власного війська, отже - втратив свободу. Не може бути вільним народ, який не має ким і чим себе захистити.

Але пам'ять про славне козацтво, його традиції, пам'ять про Січ не вмерла.

Ведучий. На теренах нашого краю наприкінці 19 століття зародився січовий стрілецький рух. Ця назва свідчила про його зв'язок з традиціями січового козацтва.

З початком першої світової війни розпочалося формування Легіону січових стрільців на засадах офіційних збройних сил для боротьби з царською Росією, за визволення України.

(Звучить пісня «Ой у лузі червона калина»)

Ой, у лузі червона калина похилилася.
Чогось наша славна Україна зажурилася.
А ми тую червону калину підіймемо,
А ми нашу славу Україну, гей! гей! розвеселимо!

Не хилися, червона калина - маєш білий цвіт.
Не журися, славна Україна - маєш добрий рід.
А ми тую червону калину підіймемо,
А ми нашу славу Україну, гей! гей! розвеселимо!

Марширують наші добровольці у кривавий тан,
Визволяти братів-українців з ворожих кайдан.
А ми тії ворожі кайдани розіб'ємо,
А ми нашу славу Україну, гей! гей! розвеселимо!

Ой, у полі ярої пшенички золотистий лан,
Розпочали наші добровольці з ворогами тан!
А ми тую яру пшеничку ізберемо,
А ми нашу славу Україну, гей! гей! розвеселимо!

Як повіє буйнесенький вітер з широких степів,
То прославить по всій Україні січових стрільців.
А ми тую стрілецьку славу збережемо,
А ми нашу славу Україну, гей! гей! розвеселимо!

4-й учень. У 1918 році війська Української Центральної Ради були знищені разом зі спробою побудувати Українську державу. І знову, не зумівши себе захистити, Україна втратила незалежність.

2-й учень. Під час другої світової війни українці прославили себе і як оборонці рідного краю, і як патріоти, що боролися за незалежність України. І які б зараз не були суперечки, і збройні формування (УПА-ОУН), і бійці Радянської Армії та партизанських загонів робили все можливе, а інколи і неможливе, для того щоб ми могли жити з вами на своїй землі в мирі. Кожне серце і сьогодні повинно берегти пам'ять про тих, кого немає більше з нами, хто поліг на полі бою.

5-й учень.

В нас клятва єдина і воля єдина.
Єдиний в нас клич і порив:
Ніколи, ніколи не буде Вкраїна
Рабою фашистських катів!
Ми сталлю з гармати, свинцем з карабіна
Розтрощимо вщент ворогів.

Ніколи, ніколи не буде Вкраїна
Рабою фашистських катів!
Вкладає меч в руки вірного сина
Наш край, щоб цей меч пломенів.
Ніколи, ніколи не буде Вкраїна
Рабою фашистських катів!

6-й учень. Україна сьогодні – незалежна держава. Українські Збройні Сили покликані охороняти незалежність рідної землі. І служать наші хлопці сьогодні на Батьківщині. Ми любимо свою армію. Служити в ній - справа честі та обов'язку...

У традиціях українського народу проводи в армію - велике свято... особливо в селі. Люди всім селом проводжають юнака до війська. Односельці бажають юнакові щасливо відслужити, повернутись і відгуляти весілля. Кожна жінка по-материнськи поплаче, ніби розділить долю матері юнака.

Співає вулиця святкова,
В солдати проводжає хлопця,
Веселий сміх, жива розмова
У бризках вранішнього сонця.
Луна на всі лади співучі
Дзвінка мелодія баяна.
І поруч ніжна і присмучена
Із хлопцем дівчина кохана.
Ще буде зустріч, наче спалах
Нової радісної зірки.

І губи солодко підпалить
Весільне веселисте «гірко»
А зараз вулиця святкова
В солдати проводжає хлопця,
Веселий сміх, жива розмова
У бризках вранішнього сонця.
В душі схвильованій юначій
Кружля земля і небо синє,
А мати схлипне - та й заплаче
І не надивиться на сина.

Куратор. Україна, проголосивши 24 серпня 1991 року свою незалежність, прагне жити в мирі та дружбі з усіма державами світу. Однак, нині не виключена можливість виникнення воєнних конфліктів, тому 6 грудня 1991 р. верховна Рада прийняла постанову про створення Збройних Сил.

А з 1993 року цей день офіційно вважають Днем Збройних Сил України. Ще раз з святом вас і дякуємо за увагу.

Використані джерела: <http://ukped.com>

[illegible]

Інформаційно- методичний центр

Наша адреса:

Сумська обл., м. Тростянець,
вул. Червоноармійська, 53/в,
тел.: 5-19-02, 5-18-82, 5-16-91,
факс: 054-58-5-18-82,
e-mail: viddil.osvitu@mail.ru
<http://education-trost.at.ua>